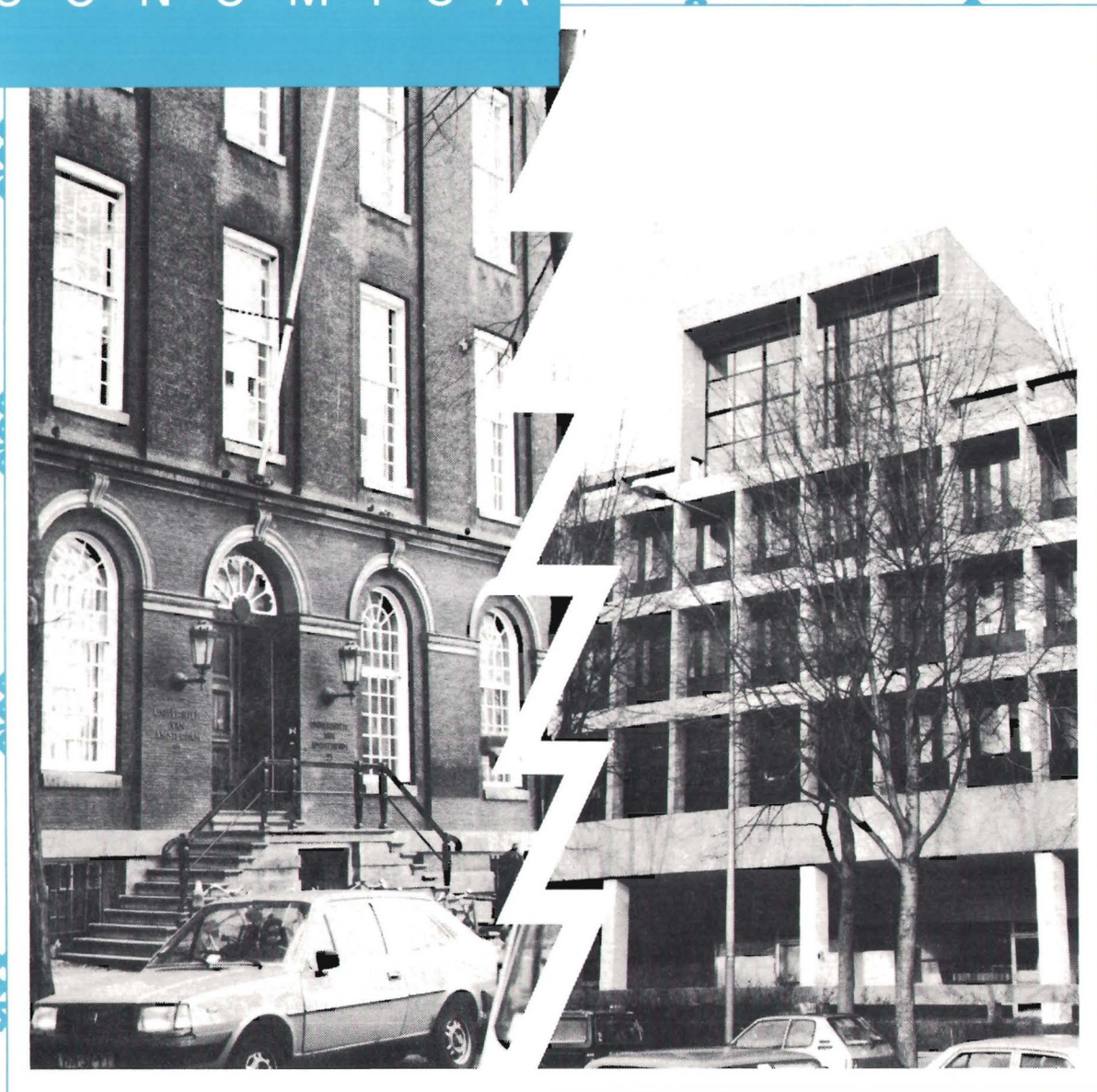

ROSTRA

ECONOMICA

*Conflict FEE - Maagdenhuis
Wetenschappelijk onderzoek?
Strategieforum*

NOOR DE BRUIN ZOEKT COLLEGA'S.

Drs Noor de Bruin, 33, financieel beleidsmedewerkster bij de gemeente Amsterdam.

Ze werkt bij de sector Beleidsadvisering en Begroting van de secretarie-afdeling Financiën. Haar pakket bestaat uit volkshuisvesting, bouw- en woningtoezicht, vrouwenemancipatie en bejaardenzorg.

Werken voor de stad is voor haar de uitdaging om te helpen bij het scheppen van randvoorwaarden voor de democratische besluitvorming met als doel een optimale dienstverlening door de overheid.

Speciaal voor afgestudeerde bedrijfseconomen liggen er in dit kader heel wat uitdagingen bij de gemeente Amsterdam. Dat begint eigenlijk al met stageplaatsen en interessante afstudeerprojecten, maar de gemeente Amsterdam heeft met haar ruim 70 bedrijven en diensten voor hen zeker ook zeer belangrijk en afwisselend werk.

Want voor elk gemeentelijk onderdeel komen onderwerpen aan de orde zoals investeringsselecties, meerjarenplannen, begrotingen, analyses en prognoses. Daarbij komt dat de gemeentelijke organisatie volop in beweging is en veel carrièremogelijkheden te bieden heeft. Want de mobiliteit is hoog en het gebruik maken van de carrièrekansen wordt gestimuleerd met opleidingsfaciliteiten, die uitstekend vergelijkbaar zijn met de mogelijkheden die het bedrijfsleven biedt.

**ONZE BROCHURE
"WERKEN
VOOR DE STAD"
LIGT VOOR JE KLAAR.**

Als je met je financieel-economische opleiding een uitdaging ziet in de implementatie van marktgericht denken en handelen in de overheidssector, lees dan de brochure "Werken voor de Stad". Je vindt 'm op de NOBAS-kamer (nr. 2162) en op de informatietafel tegenover de onderwijsadministratie. Noor de Bruin en een aantal collega's op andere posten plus burgemeester Van Thijn en wethouder Etty vertellen daarin waarom Amsterdam niet alleen een stad is om van te houden, maar zeker ook een stad met een dynamische, uitdagende werkkring.

**SOMMIGE MENSEN HOUDEN NIET ALLEEN VAN AMSTERDAM.
ZE WERKEN ER OOK VOOR.**

Redactioneel

Het ministerie van Onderwijs verzendt jaarlijks een universiteitsbegroting aan het College van Bestuur met duidelijke specificaties omtrent de middelen die iedere faculteit nodig heeft. Wat heerlijk eenvoudig, zou je denken: iedere faculteit laat zien hoeveel geld zij nodig heeft en indien dit bedrag reëel is, krijgt zij deze geldsom toegewezen. Helaas: het verdeelmodel bevat een curieus aspect. Logisch eigenlijk, want wie heeft er ooit van een bureaucratisch stelsel gehoord dat duidelijk en overzichtelijk is? Niemand toch zeker! Vandaar dat in het systeem is opgenomen dat het ministerie wél een duidelijke begroting mag opstellen, maar dat niemand die begroting mag inzien. De feitelijke verdeling van de middelen is overgelaten aan het Maagdenhuis. Zij heeft zelf een verdeelmodel opgesteld waardoor het geheel wél aan de bureaucratische norm van onduidelijkheid voldoet. Wat een geniale oplossing!

ROSTRA

ECONOMICA

Blad van de Faculteit der Economische Wetenschappen en Econometrie aan de Universiteit van Amsterdam
nummer 165, februari 1990

Redactie

*Dr. J.W. de Beus
Lukas Daalder
Marjory Haringa
Martijn van den Heuvel
Jacco Knotnerus
Stijn van der Krogt
Raoul Leering
Alexander Majers
Luc Moers
Jeroen van Roon
Drs. M. Schulp
Ellen Steenmeijer
Bas Verheijen
Jasper Wesseling*

Redactie

Rostra Economica, Kamer 2386
Jodenbreestraat 23, 1011 NH Amsterdam
Telefoon: (020) 525 2497
Ingezonden brieven, artikelen en studierapportages kunnen worden ingekort.

Adreswijzigingen

Studentenadministratie, Jodenbreestraat 23
1011 NH Amsterdam

Foto's voorpagina *Martijn van den Heuvel*
Conflict tussen Maagdenhuis en Maupoleum

Oplage

9x per jaar in een oplage van 4500 ex.

Advertenties

Tarieven op aanvraag verkrijgbaar.
Opdrachten schriftelijk t.a.v. de redactie.

Advertenties in dit nummer van

*Coopers & Lybrand
Gemeente Amsterdam
KPMG
Moret & Limberg
PTT
Staatshuishoudkunde
Unilever*

Zet- en drukwerk:

Kaal Boek, (020) 26 29 08.

ISSN 0166 - 1485

Inhoud

- 4 Chronologie van een conflict
Maarten Schulp
- 6 „Wij verdelen de armoede”
Bas Verheijen, Jasper Wesseling
- 10 „Op alle vlakken wordt de FEE benadeeld”
Bas Verheijen, Jasper Wesseling
- 14 Mosterd na de maaltijd?
Jacco Knotnerus, Jasper Wesseling
- 16 Onderzoekscmissie in het slop
Jacco Knotnerus, Bas Verheijen
- 20 Beleggen in de Verenigde Staten?
Marjory Haringa, Stijn van der Krogt
- 23 Leerstoel viert nieuw onderkomen in voormalig politiebureau
Drs. H. Maassen van den Brink
- 24 Fraude en belastingcontrole
Herman Deetman
- 25 Quanti est sapere! (column)
Mark Bronstein
- 27 Beleggen bingo of wetenschap?
- 28 Internationale harmonisatie van jaarverslaggeving
Marc Visser
- 30 De Politieke Economie van de Vrijheid
Jos de Beus
- 33 Waarom Y toch gelijk is aan C + I
Teun Bakels
- 35 Nog even dit!
Anne-Ismaël Leemhuis

Chronologie van een conflict

FEE en Maagdenhuis oneens over middelen

De FEE is het al jaren oneens met het College van Bestuur over de omvang van de haar toegewezen middelen. Wat is de oorzaak van dit conflict?

Maarten Schulp

De universiteit hanteert een eigen verdeelingsmodel, dat afwijkt van het door O & W gehanteerde zogenaamde PGM-model. Het UvA-model heeft als belangrijkste kenmerk dat een toename van het aantal studenten sterk vertraagd en onvolledig doorwerkt in de middelen.

„Prognose”

Sterk vertraagd, omdat in het model de groei van het aantal personeelsleden afhankelijk van de berekende studentenaantallen over een periode van vijf jaar. Deze studentenaantallen worden bepaald aan de hand van een „prognose” van de studenteninstroom voor die vijf jaren. Maar die „prognose” is helemaal geen prognose; het is slechts het gewogen gemiddelde van de feitelijke instromen gedurende de laatste drie jaren. Een groeifaculteit, zoals de FEE, loopt bij deze middelen-toewijzing altijd achter de feiten aan. Want altijd zal voor zo'n faculteit de „prognose” van de studenteninstroom lager zijn dan de te verwachten studenteninstroom; sterker nog: zelfs lager dan de feitelijke instroom van het afgelopen jaar (zie kader 1).

De FEE wordt door deze wijze van middelentoedeling al jaren geconfronteerd met een tekort aan middelen om aan de sterk gestegen onderwijsvraag het hoofd te bieden. Dit geldt vooral voor de bedrijfseconomische vakken. Daar is de onderwijsdruk in verband met de verschuivende belangstelling in de richting van de deze vakken bijzonder groot.

Aanvalslijnen

Reeds het vorige faculteitsbestuur (Prof. Mr. C. A. Boukema, decaan en Dr. R. K. Knaack, secretaris) heeft zich uitvoerig ingelaten met deze bekostigingsproblematiek. Begin 1987 wendt het Faculteitsbestuur zich in een brief tot het College van Bestuur (CvB). „Met verbijstering - stelt het faculteitsbestuur - hebben wij kennis genomen van de

jongste versie van de concept-beleidsafpraak 1987-1991. Na alle formatie-ducties in de eerste helft van de jaren tachtig, wordt voor de komende periode opnieuw een aanslag op de formatie van de faculteit voorbereid, zulks in weerwil van een drastische stijging van het aantal eerstejaars”. Het bestuur noemt zes aanvalslijnen, waarlangs deze aanslag op de personele middelen verloopt te weten:

1. een ongunstiger staf-student-ratio door het verlies van de gamma-status van de faculteit;
2. een modelmatige vertraging van het doorberekenen van de studentengroei in

feitelijk formatie;

3. een versterkende werking van de vierde variant; dit systeem houdt in dat een krimpfaculteit toch 80% van de vrijkomende vacatures mag herbezetten (ook als de formatie van zo'n faculteit nog lang niet de vereiste lagere omvang heeft bereikt);

4. het niet toekennen van onderwijsdienstverleningsformatie (inmiddels wordt door bilaterale afspraken tussen faculteiten enige compensatie ontvangen, maar de door het CvB voorgeschreven grondslag voor deze vergoeding is uiterst mager: 1 fte („full-time equiva-

Kader 1: de werking van het UvA-verdeelmodel

Uitgangspunt is de instroom van eerstejaars. Op basis van een weging van de instromen van de drie achterliggende jaren wordt (dus met een vertraging) een normatieve eerstejaarsinstroom bepaald. Deze vertraging is natuurlijk juist bij een groeifaculteit zoals de FEE fnuikend.

Opvallend is overigens dat voor de faculteiten geneeskunde en tandheelkunde een normatieve instroom wordt gehanteerd die substantieel hoger is dan de feitelijke instroom van deze faculteiten. In 1987 bijvoorbeeld bij tandheelkunde 50 (normatief) versus 32 (feitelijk).

Via het reken (onderwijs) rendement van de faculteit wordt het aantal onderwijsvragende studenten bepaald. Het CvB gaat in de UvA-begroting van 1987 ervan uit dat het onderwijsrendement van de FEE 50% is. Via een omrekeningsgetal, waarvan de berekening wordt ontleend aan een schimmige beschouwing uit 1984, komt het CvB tot het aantal onderwijsvragende studenten van de faculteit. Opvallend is dat naarmate dit rekenrendement hoger is, de omrekeningsfactor onevenredig hoger wordt; vooral de medische en de tandheelkundige faculteit worden in deze berekeningsfase opnieuw bevoordeeld.

Het aantal onderwijsvragende studenten en de staf-student-ratio (voor de FEE 1: 30, 5) leveren de formatie voor onderwijs en onderwijsgebonden onderzoek van de faculteit op. Vervolgens wordt de VF-formatie toegewezen. De faculteiten economie en rechten worden met VF-formatie misdeeld; de bèta-faculteiten, de sociale faculteit, de faculteit voor ruimtelijke wetenschappen en de faculteit der letteren worden er in deze fase van de toedeling van universitaire middelen beter van. Ten aanzien van het ondersteunend en beheerspersoneel (OBP) geldt voor de economische faculteit de ratio van 1 OBP'er op 35 WP-ers, althans volgens de norm van december 1987. Voor de vergelijkbare sociale faculteit is dat 1 OBP-ers op 25 WP-ers. Ook in dit opzicht wordt de economische faculteit misdeeld.

Het universitaire model voor de toewijzing van middelen werkt voor de economische faculteit als een striptease: bij elke volgende berekeningsstap wordt zij verder uitgekled.

lent", dat wil zeggen: volledige formatieplaats) per 1000 studiepunten!);

5. het niet toekennen van de compensatie in het kader van de arbeidstijdverkorting, en

6. het niet toekennen van de formatie waar de faculteit krachtens de taakstellingscijfers recht op heeft.

Het binnen de faculteit levende ongenoegen uit zich onder meer in een werkonderbreking door de gehele faculteitsgemeenschap van een uur in februari 1987. Het CvB is hiervan dermate onder de indruk dat de faculteit 2 fte extra krijgt.

Onderzoek

In de loop van de van 1987 verrichten twee studenten van bedrijfskundige afstudeer richting een onderzoek naar de budgetteringswijze van Algemene Hogeschool Amsterdam. Langs die weg en mede met behulp van gegevens uit de HOOP-Nota leidt men bij de vakgroep Bedrijfs-economie af, dat zelfs bij toepassing van HBO-normen de faculteit in 1987 voor personele middelen f 3,8 mln meer zou moeten krijgen dan op basis van het UvA-verdeelmodel het geval is.

Vervolgens wordt er binnen de vakgroep Bedrijfs-economie een calculatie samengesteld waaruit blijkt welke personele middelen nodig zouden zijn om de in het jaar 1986/87 verrichte onderwijstaken te vervullen: 17,5 mensjaren waren toen beschikbaar, terwijl er volgens Ministeriële-normen 39,5 nodig zouden zijn.

Zelfs bij de meest extreme vorm van bekostiging, namelijk op basis van output én onder de veronderstelling dat alle formatie voor VF-onderzoek (voorwaardelijke financiering-onderzoek), vaste voeten en bestuur en beheer nihil zijn, dan nog is de formatie van de vakgroep Bedrijfs-economie 5% te laag.

Contact met inspectie

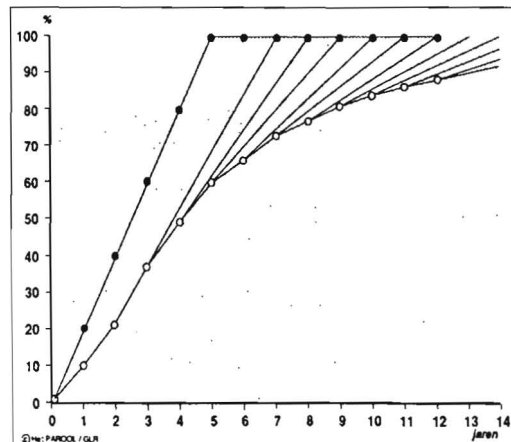
Dit is voor het Bestuur van de vakgroep Bedrijfs-economie voldoende reden om krachtens artikel 227 punt b van de WWO (Wet Wetenschappelijk Onderwijs) in contact te treden met de Inspectie van het Onderwijs. Volgens art 227 WWO is de Inspectie onder meer belast met:

„toe te zien op de naleving van de op het wetenschappelijk onderwijs betrekking hebbende wetten alsmede van de krachtens die wetten uitgevaardigde regelingen, richtlijnen, aanwijzingen en reglementen". Hieronder vallen krachtens art 186 WWO ook de bepalingen inzake de universitaire begroting. Voor de onderhavige kwestie is met name de laatste

Kader 2: het UvA-verdeelmodel

De toewijzing van de middelen aan de faculteiten lijkt gebaseerd te zijn op de werkelijke kosten. Echter de feitelijke toewijzing kan in belangrijke mate afwijken van wat in werkelijkheid in een bepaald jaar voor de uitvoering van deze taken benodigd zou zijn. Dit geldt met name voor die faculteiten, die in de loop van de jaren een significante wijziging in de toewijzing van het budget zouden moeten ondergaan. Dit wordt veroorzaakt door een interpolatietechniek, waarmee krimp c.q. groei wordt adgedempt.

De gevolgen van deze aanpassingstechniek zijn weergegeven in de grafiek. Deze geeft aan hoe bijvoorbeeld een stapsgewijze groei van de instroom van studenten in de toewijzing verwerkt wordt. Er is aangenomen dat in een bepaald jaar, het jaar nul, een voordien constante instroom van studenten met een zekere waarde toeneemt. In de daarop volgende jaren blijft de instroom gehandhaafd op deze hogere waarde. In de grafiek is uitgezet hoe de feitelijke toewijzing groeit. Deze is uitgedrukt in een percentage van de uiteindelijke groei (= 100%). Deze toewijzing is vergeleken met de feitelijke groei van de taken, aannemende dat de gemiddelde verblijfsduur van de studenten vijf jaar is. Eventueel mag de verblijfsduur wat groter genomen worden, het beeld verandert daardoor nauwelijks. De grafiek laat zien dat van het begin af aan er een belangrijke discrepantie ontstaat tussen wat feitelijk benodigd zou zijn aan middelen en wat werkelijk toegewezen wordt. Deze discrepantie is het ernstigst na vijf jaar, waar pas slechts 60% van de vereiste groei gerealiseerd is. Zelfs na 10 jaar! is er nog een tekort van 15%.

volzin van lid 2 van art 186 WWO van belang:

„In de begroting worden voldoende middelen uitgetrokken om een behoorlijke vervulling van de taken waarvoor een verklaring van bekostiging is afgegeven, redelijkerwijze mogelijk te maken". Dus wordt in een brief van 23 maart 1988 de Inspectie de zorgelijke situatie van de faculteit en vakgroep duidelijk gemaakt en vraagt het vakgroepsbestuur een gesprek aan bij de Inspectie om de problemen nader toe te lichten. Dit gesprek vindt plaats op 1 juni 1988. De Inspectie besluit daarop een onderzoek in te stellen.

In een brief van 13 juni 1988 vraagt de Inspectie de faculteit nadere informatie; de faculteit overlegt onder meer een berekening van de toen fungerende vice-decaan van de FEE (Prof. Dr. H. N. Weddepohl) waaruit blijkt hoe traag het UvA-verdeelmodel reageert op een ver-

andering in de onderwijsvraag.

De Inspectie verwerkt deze gedachte naderhand in een grafiek (zie kader 2): zelfs na 10 (!) jaar blijkt er nog een tekort van 15% in de toewijzing van personele middelen te bestaan.

Uit de briefwisseling van de faculteit met de Inspectie blijkt ook dat de Inspectie op 20 oktober 1988 aan het CvB om een PGM-berekening voor de economische faculteit heeft gevraagd. Pas twee maanden later, op 16 december 1988, tijdens een overleg met de Inspectie verklaart het CvB zich bereid deze berekening samen te stellen. Bij die gelegenheid is de middelentoewijzing aan de FEE afzonderlijk geagendeerd. In het verslag lezen wij:

„Hoewel de UvA van mening is dat de Inspectie terecht deze problematiek heeft opgepakt, geeft de aanpak wel aan-

Zie CONFLICT pagina 9

„Wij verdelen armoede”

Wordt de FEE al jaren benadeeld?

De verdeling van middelen binnen de UvA heeft de gemoederen hoog doen oplopen. Rostra sprak met vier betrokkenen; Dr. R. Poppe - secretaris van het College van Bestuur, Prof. Dr. J. G. Lambooy - decaan van de FEE, Drs. A. K. Klaase Bos - oud-secretaris Faculteitsbestuur, Anne-Ismael Leemhuis - student-lid van het Faculteitsbestuur.

Bas Verheijen, Jasper Wesseling

Op 5 januari 1990 zag een langverwacht rapport van de inspecteur van het Wetenschappelijk Onderwijs het licht. Het rapport behandelt de vraag of de FEE (Faculteit der Economische Wetenschappen en Econometrie) met de door de universiteit aan haar toegewezen financiële middelen naar behoren haar taken kan vervullen. De inspectie meent dieper op deze zaak in te kunnen gaan, daar de kwaliteit van het op onze faculteit gegeven onderwijs in het geding zou zijn. De onderzoeksresultaten die in het rapport gepresenteerd worden zijn opmerkelijk en ondersteunen de klachten waarmee het faculteitsbestuur al jaren op het Maagdenhuis komt.

Toewijzing

Met betrekking tot de toewijzing van financiële middelen aan onze faculteit komt de inspectie tot de conclusie „...dat de FEE in belangrijke mate benadeeld kan zijn in verband met de in het afgelopen decennium toegenomen instroom van studenten”, dat door te lage groei-prognoses „...de FEE een belangrijke achterstand kan hebben opgelopen in de toewijzing” en dat het verschil in toewijzing van gelden bij vergelijking van het ministeriële verdeelmodel (*), het PGM-model, en het door de UvA gehanteerde model „opmerkelijk” is. Zie tabel 1.

Poppe ontkent dat de verschillen tussen de verdeelmodellen zo groot zijn. In zijn vergelijking, die ook aan de FEE is toegestuurd, vindt hij slechts enkele tonnen verschil en geen miljoenen.

Poppe: „Wij menen aangetoond te hebben dat de verschillen niet groot, maar klein zijn. Volgens ons is deze discussie dan ook niet relevant.

Of de inspecteur bij zijn berekeningen onnauwkeurig te werk is gegaan weet ik

Tabel 1. Feitelijke toewijzing aan de FEE die in vergelijking met de resultaten van door het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen verstrekte gegevens gemaakt kan worden.

PGM	23,2
Aftrek alg. diensten UvA, 16%	3,7
Netto PGM-bedragen	19,5
Feitelijke toewijzing FEE	14,1
Verskil incl. VF-ruimte	5,4
VF-ruimte volgens PGM-model	2,5
Verskil	2,9

niet, we zouden dan eerst eens technisch met de inspectie moeten gaan praten. Eerlijk gezegd ben ik daar niet zo ontzettend verlangend naar. Wij hebben te maken met faculteiten die we graag van alle informatie en uitleg voorzien. Om nou met de inspectie, die eigenlijk alleen over de bewaking van de onderwijskwaliteit gaat, schaduwberekeningen te gaan maken, lijkt mij niet het belangrijkste communicatie-patroon dat wij met ze moeten hebben.

wellicht ook de oorzaak van het slechte onderwijs zijn. Maar om al bij voorbaat te zeggen dat het toedelingsbeleid de kwaliteit zou schaden....

Je kunt je voorstellen dat er op een gegeven moment door bepaalde personen, of door een instantie het gelijk gegeven wordt aan een partij, terwijl dat oordeel niet erg relevant is. Ik wil niet onvriendelijk zijn. De inspectie is geen toevallige voorbijganger. Maar zij is niet degene om een oordeel over de schaarste aan middelen van de gehele universiteit of een faculteit te geven.

De inspecteur spreekt overigens niet uit waar het geld vandaan zou moeten komen. Wij verdelen hier armoede.”

Lambooy reageert geïrriteerd op deze stellingname van Poppe. „De heer Poppe erkent nooit kritiek op zijn verdeelmodel”, zegt hij, „Het is een stelselmatische vlucht voor kritiek. Hij wil coôte que coôte vasthouden aan zijn model. Elke keer dat wij met berekeningen, vergelijkingen, of kritiek bij hem komen, dan deugt er iets niet. De heer Poppe heeft nog nooit een verzoek van ons, hoe

Poppe: „Volgens ons is deze discussie dan ook niet relevant.”

We vinden dat de inspectie op de verkeerde weg is. Er had in de eerste plaats uitgebreid naar de kwaliteit van het onderwijs gekeken moeten worden. Als er was vastgesteld dat deze te wensen over laat, dan rijst de vraag of dit bijvoorbeeld ligt aan: het personeelsbeleid van de universiteit, of het onderwijs- en onderzoeksbeleid van de faculteit, of aan nog andere zaken. Dat lijkt me een interessant vraag. Het toedelingsbeleid kan

redelijk ook, gehonoreerd.”

Het feit dat de heer Poppe bij vergelijking van het UvA-verdeelmodel met het PGM-model tot een paar ton verschil komt en de faculteit en de inspecteur tot een bedrag tussen de 2,9 en 5,4 miljoen, komt volgens Lambooy voort uit „wishful thinking van het CvB”.

Lambooy: „We zijn met een eigen berekening van de heer Weddepohl, waaruit bleek dat pas na 14 jaar de budgetten

voortkomende uit extra studentenaanwas voor 100% geïncasseerd zouden zijn, naar het Maagdenhuis geweest. Men kon onze getallen daar niet ontkennen, maar vroeg wat we dan veranderd wilden zien. "Een rechtvaardige verdeling" was natuurlijk mijn antwoord. De heer Poppe heeft ons toen verkondigd dat zijn model juist tot rechtvaardigheid leidt. Zijn opvatting over rechtvaardigheid is alleen maar statistisch. Hij heeft een ingebouwde voorkeur voor de bèta faculteiten en wil tegen beter weten in het personeel op zwakke faculteiten niet ontslaan. Daar zijn de juridische- en de economische faculteit de dupe van.

Lambooy: „Poppe heeft een voorkeur voor beta-faculteiten.”

Onze mensen zijn zwaar overwerkt, omdat elders niemand kan worden ontslagen. Poppe's verdeelmodel is zo gemaakt dat er eigenlijk geen veranderingen in kunnen worden aangebracht.

Kwaliteit

Poppe vindt dat de inspecteur eerst een diepgaand onderzoek had moeten instellen naar de kwaliteit van het onderwijs. Ik begrijp niet wat hij nou precies wil. De inspectie heeft de financiële toewijzing uit Den Haag met onze werkelijke toewijziging vergeleken en is tot de conclusie gekomen dat er onder de huidige omstandigheden überhaupt geen goed onderwijs te geven is. Dat is toch een duidelijke uitspraak."

Poppe is van mening dat er aan kwaliteitsverbetering van het onderwijs ook door de faculteit nog heel veel gedaan kan worden. Hij zegt deze kritiek ook weleens rechtstreeks geuit te hebben.

Poppe: „Wij hebben vastgesteld dat de FEE in zijn interne toewijzigingsbeleid het onderwijs te weinig gehonoreerd heeft. Doordat de faculteit het VF-onderzoek (Voorwaardelijk Gefinancierd onderzoek, red.) voor een belangrijk deel aan het vaste wetenschappelijk personeel toedeelt en de onderzoekstaakstelling van de aio's niet meetelt, krijgen onderdelen van de faculteit geen onderzoeksopslag. De situatie bij vakgroepen met een zware onderwijstaak, relatief weinig VF-ruimte, en geen opslag, is benard. Er ontstaat een enorme spanning bij de personeelsleden. Natuurlijk blijft het WP (Wetenschappelijk Personeel, red.) wel onderzoek doen, zo staat dat ook in hun aanstelling. Men wordt geacht onderzoek te doen. Uiteraard gaat dit ten koste van de onderwijstaakstel-

ling. Er ontstaan knelpunten die bovenal te maken hebben met het interne faculteitsbeleid. Ik weet dat de FEE bezig is haar interne beleid te wijzigen; dat is een goede zaak.

Ook de invoering van de aio's heeft problemen opgeleverd. De taakuitoefening van het wetenschappelijk personeel moest enigszins verschuiven in de richting van onderwijs en onderzoekmanagement, ten koste van persoonlijk onderzoek. Dat zou je kunnen betreuren, maar het is een algemeen beeld, zowel op de grote als kleine faculteiten. Men moest er aan gaan wennen meer projectgewijs, groepsgewijs, te werk te gaan. Er

is minder tijd voor zuiver persoonlijke publikaties. Dan kom ik weer terug op de kritiek die wij hebben op het interne verdeelmodel van de FEE. Zoals ik al zei, moet je tegenwoordig de onderzoeksbijdrage van de aio's meerekenen in de onderzoekstaakstelling. Dat heeft de faculteit niet gedaan. Daardoor is het gewenningsproces dat bij het WP had moeten plaats vinden niet erg gestimuleerd. Het lijkt wel alsof men de aio's als een soort vreemd element erbij heeft beschouwd. De faculteit is, dacht ik, wel tot de conclusie gekomen dat daar iets aan moet veranderen. Ik heb nog geen resultaten gezien, maar die discussie is volgens mij wel aan de gang. Niet dat ik de FEE iets verwijt, al verbaast het me wel dat men tot de zomer van 1989 gedacht heeft dat aio's niet meetelden in de taakstelling. Ik kan me voorstellen dat

Lambooy

een dergelijke omschakeling in denkbeelden vertraging oplevert; niet alleen in de toedeling, maar ook in andere veranderingsprocessen. Ik heb daar geen „hard-feelings" over, maar het zijn wel factoren die meetellen.

Overigens, in de nieuwe plannen voor de toedeling gaan we een paar dingen veranderen, waardoor de perspectieven voor rechten en economie wel degelijk verbeteren. Dan zou je zeggen, dan hebben we al die tijd te weinig gekregen; kunnen wij nog even afrekenen. Misschien een logische gedachte, maar zo werkt dat ook niet voor de minister. Daar kunnen we niet aan beginnen, het geld is nou eenmaal uitgegeven."

Lambooy wijst beschuldigingen over het interne faculteitsbeleid van de hand. „Kijk, wij hebben in de faculteit onderzoekprestaties zodanig beloofd dat daar misschien een nadelige bedeling voor de bedrijfs-economen uit voort gekomen is voor wat betreft de VF-ruimte, maar dat is op geen enkele wijze te vergelijken met wat het CvB met ons doet. Dat is het punt. Onze interne problemen staan in geen verhouding tot de toedelingsproblemen.

Wat betreft de onderzoekmanagement taken van een hoogleraar kan ik het volgende zeggen: prachtig, heel erg mooi, maar voor onderzoekmanagement is wel tijd nodig. Die tijd is er niet eens. Wil je een goede invulling geven aan die taak dan moet je ook overleg plegen, stukken lezen, enzovoorts; dat kan bij ons gewoon niet meer. Veel van onze economen zijn zelfs het hele weekend bezig met het voorbereiden van werkcolleges of het beoordelen van scripties. Dat zijn geen verhaaltjes.

Als de heer Poppe zegt dat er door ons fouten gemaakt worden, die de kwaliteit van het onderwijs aantasten, dan had de heer Poppe ons daarop moeten attenderen. Dat is nooit gebeurd. Alleen naar aanleiding van de concept brief van de inspectie heeft hij gezegd dat wij de aio-VF verdeling intern moeten bijstellen. Dat is de enige waarschuwing die hij ooit heeft gegeven en daar zullen wij dan ook iets aan doen. Als Poppe zegt gewaarschuwd te hebben voor kwaliteitsverlies als gevolg van intern beleid, dan jukt de heer Poppe.

De heer Poppe ontkent alles, want kritiek op zijn model is onmogelijk. Zijn houding noem ik Oost-Europees. De partijen daar hadden immer recht. Elke vorm van kritiek is in wezen een rechtstreekse aanval op het systeem. Er mag niets fout zijn aan het systeem, want het systeem is goed; kritiek is onnodig en dus is alle kritiek onjuist."

Ondoorzichtig

Behalve de conclusies over de positie van de FEE binnen de universiteit, beschouwt de inspecteur in zijn rapport ook het UvA-verdeelmodel an sich. Het oordeel van de inspectie hierover is vernietigend.

De inspectie: „Hoewel de transparantie van het verdeelmodel door een ieder verschillend zal worden gewaardeerd, is het naar de mening van de inspectie dermate ondoorzichtig, dat de faculteiten - als regel niet beschikkend over experts op dit gebied - moeilijk, zo niet onmogelijk, in staat zijn de uitkomsten van het model te controleren. De inspectie kan zich voorstellen dat de gehanteerde filosofie, namelijk budget toekennen op grond van de werkelijke taken, ten onder gaat in de mist van getallen. Poppe zegt er het volgende over: „Modellen zijn altijd ingewikkeld. Ieder eenvoudig model laat bijzondere omstandigheden weg. Die bijzondere omstandigheden kunnen soms heel essentieel zijn. We zijn er zo langzamerhand aan toe een aantal ingewikkeldheden weg te poetsen. De 4e variant verdwijnt, de nulasten, de ratio's; we zijn op al die punten bezig. Het model is iets te ingewikkeld geworden. We zijn natuurlijk ook, bij de wet, steeds verplicht geweest nieuwe zaken aan het model toe te voegen. Zo wordt het er ook niet makkelijker op.” „In 1987, toen de BWP was ingevoerd en de SKG er aan zat te komen, hebben we voor het eerst het gevoel gehad dat het geheel wat te ondoorzichtig werd. Er is toen - in de overtuiging dat als je alles maar netjes beschrijft het model, ondanks zijn ingewikkeldheid, best toegankelijk is - een uitgebreide nota uitgebracht. Het valt dan ook allemaal wel mee. Er zijn faculteiten die zeggen dat ze het niet meer goed kunnen begrijpen; tot nu toe kan ik met iedere faculteitsdirecteur op een redelijke manier praten over dingen waar ze het niet mee eens zijn en dan kunnen we over het algemeen moeiteloos teruggaan naar de nota toedelingsbeleid en de verschillen verklaren. Er komen ook wel enkele keren dingen uit waarvan we zeggen: ja, dat had anders gekund.”

De opmerking van de inspectie dat alleen een expert het model kan begrijpen vindt Poppe „... niet waar”.

Poppe: „Ik denk dat als iemand, die enigszins thuis is in financiële- of planingsstukken, systematisch de nota toedelingsbeleid doorneemt een weekje studie nodig zal hebben om het geheel goed in de peiling te krijgen. Het is ingewikkeld, maar niet onbegrijpelijk. De effecten die optreden bij veranderingen kun je er goed uit halen. Het valt allemaal heel er mee.”

De faculteit deelt de mening van de inspecteur. Klaasse Bos meent dat het jarenlang onduidelijk is geweest waarop de hele verdeling is gebaseerd. De nota Toedelingsbeleid heeft weliswaar verbetering gebracht, maar het geheel blijft uiterst gecompliceerd. „We konden zelf amper inzicht krijgen in de situatie. Het heeft ontzettend veel moeilijkheden opgeleverd de getallen, waarover de inspecteur nu beschikt, boven tafel te krijgen en zelfs nu werken we nog met schattingen en veronderstellingen.”

De UR

Het - ter discussie staande - UvA-verdeelmodel is enige jaren geleden goedgekeurd en aangenomen door de Universiteits Raad (UR). De UR heeft begrotingsrecht. Waarom probeert de faculteit niet via deze weg haar problemen met het Maagdenhuis op te lossen?

Lambooy zegt niet langer de illusie te hebben ooit iets te kunnen oplossen met behulp van de UR. Op dat punt heeft hij de hoop laten varen. Hij verklaart: „In de UR zitten merendeels mensen van andere, zwakkere, faculteiten; van krimp-faculteiten. Economie en rechten zijn daar zwaar ondervertegenwoordigd. Die andere faculteiten hebben er totaal geen belang bij de FEE extra geld toe te delen. Ze kijken wel beter uit. Een aantal jaren geleden was economie nog sterk vertegenwoordigd in de UR. Ik heb zelf bijvoorbeeld in de UR gezeten voor de AUB-fractie. Het was een frustrerende tijdsbesteding. Onze voorstellen werden allemaal weggestemd door de ASVA en de PP. We hebben toen, tien jaar geleden, gewaarschuwd dat we de ondergang tegemoet gingen, dat de schulden zouden toenemen. De ASVA en de PP hielden de ogen gesloten voor onze argumenten. Dan raak je gefrustreerd. Er gaat een negatieve spiraal werken. Als er niemand is die wil luisteren naar goede argumenten, raak je afgestompt. De UR was een verziekt orgaan, waarvan de werking niet op argumenten, maar op politieke machtsblokken berustte. Eind zeventiger-, begin tachtiger jaren heeft die verzieking geleid tot een enorme opbouw van schulden aan de universiteit. Daar moet nu iedereen voor bloeden.”

Klaasse Bos onderstreept de mening van onze decaan nog eens: „De UR is juist het structurele probleem van de groeifaculteiten. We zullen altijd, hoe dan ook, in minderheid vertegenwoordigd zijn. De meerderheid van de UR heeft er geen belang bij een regel als de 4e variant aan te pakken. Veranderingen in het huidige beleid werken negatief op hun eigen toewijzing. De democratische structuur werkt in ons nadeel.”

Leemhuis vindt dat de faculteit juist meer zijn best moet doen om via interne kanalen resultaat te behalen. Leemhuis: „Het faculteitsbestuur heeft naar mijn mening de afgelopen jaren het maximum gedaan dat mogelijk was. Dat doet ze nog steeds. De rest van de faculteit doet helemaal niets, of bijna niets. Dat is ook zo bij de vakgroep bedrijfseconomie. Die heeft, met alle respect, nu weliswaar iets bereikt. Maar ook zij probeert niet via interne wegen iets binnen de universiteit te bereiken. Toen ik in de raad zat en ook het afgelopen jaar heb ik nog gezegd; de faculteit zit met grote financiële problemen. Ik verwacht dan ook dat economie-docenten hoog op de lijst van PP en de Facultaire Alliantie zullen verschijnen, zodat er op het Maagdenhuis en in de UR kritiek komt op dit belachelijke verdeelmodel.” Poppe is hierover duidelijk: „Er zijn door de decaan in de commissie van de UR en in de UR zelf pleidooien gehouden. Op een gegeven moment valt er een bestuurlijke beslissing. Dan moet je ook je interne beleid afstemmen op wat je kan verwachten en niet op hetgeen waar je zelf denkt recht te hebben”.

Actie?

De gemoederen in de discussie over de het door de UvA gehanteerde verdeelmodel en de rechtstreekse uitwerking daarvan op de economische faculteit zijn hoog opgelopen. Een oplossing is voorlopig nog niet in zicht.

Poppe vindt dat er met betrekking tot de verklaring van de cijfers meer overleg had moeten plaats vinden. Poppe: „De faculteit wilde dat niet meer. In de laatste fase is er een verstarring van de discussie opgetreden, het gesprek was niet meer op opheldering gericht, maar op confrontatie.”

Klaasse Bos

Kijk, het is natuurlijk zo dat je af en toe, door een samenloop van omstandigheden, pech hebt bij de toepassing van een model. Dat is bij rechten en economie in enige mate het geval. Ik ben echter bang dat, als de faculteit zich teveel blindstaart op zijn gelijk en daar al te veel misbaar over maakt en er naar ons gevoel dus niet voldoende rationeel met het CvB gediscussieerd wordt, deze houding op den duur andere nadelige consequenties voor de faculteit kan hebben.

Ik denk dat wij goede argumenten hebben waarom we het model tot nu toe hanteren, zoals we het gehanteerd hebben. Als het tij keert moeten de bakens worden verzet. Daar zijn we mee bezig en het zal zeker soelaas bieden voor de faculteit. Het lijkt me niet verstandig verder te gaan met de oude gevechten. Laten we nu proberen meer inhoudelijk plannen te ontwikkelen."

met het Maagdenhuis ons zou moeten brengen.

Staken vind ik geen goede manier. Al staak je een week, of een maand, we hebben toch geen economische macht. Je bent hulpeloos net als een ontwikkelingsland."

Ook Leemhuis is van mening dat staken niet de goede manier is om op dit moment nog iets te bereiken. „Ik vind dat de FEE massaal actie mag en moet gaan voeren. Als je toch iets gaat doen, moet je gewoon meteen het Maagdenhuis bezetten. Dat is toch schitterend om onze hoogleraren samen met UHD's, UD's en studenten zoiets te laten doen. Op dit moment moet je niet meer zeuren, maar gewoon in een keer de tent overnemen.” ■

Naschrift: Bij het ter perse gaan van dit nummer lijkt de impasse tussen de FEE en

volgende correctie aan toe: „De inspecteurs geven aan dat het van belang is volstreekte duidelijkheid omtrent de getallen te verkrijgen. PGM dient daarbij als referentiekader.”

Rapport

Op 20 december 1988 verschaft het CvB de gevraagde duidelijkheid met een berekening waaruit blijkt dat er tussen het PGM-model en het UvA-verdeelmodel geen substantiële afwijkingen zijn. Met betrekking tot de FEE geldt dat deze faculteit voor slechts f 0, 6 mln tekort wordt gedaan (f 14, 7 mln volgens PGM versus f 14, 1 mln volgens het UvA-model).

Uit de reactie van het Faculteitsbestuur blijkt dat het verschil aanzienlijk groter is, namelijk f 4, 4 mln.

Op 8 juni 1989 heeft er een vervolgsprek plaats tussen een delegatie van de vakgroep Bedrijfseconomie en de Inspectie. De Inspecteur zegt toe ernaar te streven om voor 1 oktober te rapporteren.

De Inspecteur vraagt andermaal het CvB inlichtingen; het CvB reageert in een brief van 27 juli jl. Naar aanleiding daarvan wordt door de vakgroep Financieel management in een brief van 29 augustus 1989 een aantal zaken nader gepreciseerd, of juist: recht gezet.

In een brief van 29 september 1989 laat de Inspectie weten dat hoewel het uitbrengen van het advies op dat moment daadwerkelijk zou kunnen plaatsvinden, er een principieel probleem is van juridisch-bestuurlijke aard. De vraag is namelijk in hoeverre een dergelijk financieel probleem door de Inspectie kan worden behandeld. De vakgroep richt zich vervolgens tot de Inspecteur-Generaal van de Inspectie van het Onderwijs en attendeert hem erop dat art 227 van de WWO overduidelijk is en in dit verband niet kan worden misverstaan.

In december 1989 laat de Inspecteur-Generaal weten dat geen juridisch-bestuurlijke bezwaren het uitbrengen van het rapport meer in de weg staan.

Op 5 januari 1990 stuurt de Inspectie het CvB haar rapport. ■

Lambooy: „Poppe's houding noem ik Oost-Europees.”

Lambooy bevestigt dat er sprake is van een verstarring in de discussie en verklaart: „Dat is ook geen wonder. Elke keer dat we op het Maagdenhuis komen praten krijgen we het lid op de neus. In de afgelopen vijf, zes jaar, hebben we nog nooit ergens gelijk in gekregen. Onderhandelen? Er valt niets te onderhandelen; Poppe wil namelijk zijn model niet veranderen en dan houdt het op. Er moet nu gewoon iets gebeuren. Er wordt in onredelijke mate geld aan ons budget onttrokken en herverdeeld over andere faculteiten. Nu moeten de anderen maar eens inschikken. We hebben bij de inspectie gelijk gekregen, we hopen nu ook van de UR gelijk te krijgen. Lukt dit niet, dan zullen we alle actie-mogelijkheden moeten overwegen. We kunnen gaan staken, of het vertrouwen in het CvB opzeggen. Er is zelfs nog een heel radicaal middel; we zouden uit de UvA kunnen treden en gaan fuseren met Nijenrode, of onszelf verkopen aan een Amerikaanse business-school. Maar dat zijn natuurlijk extreme, tot aan de idiotie grenzende mogelijkheden, waaraan je alleen in een hele boze bui denkt.”

Klaasse Bos vindt ook dat het zo langzamerhand tijd is voor actie en stelt: „Het houdt nu gewoon op. Er is ons te lang een worst voorgehouden. We moeten gewoon het vertrouwen opzeggen in het CvB. We pikken dit niet meer. Laten we dat maar aan het ministerie duidelijk maken. Het verschil tussen het ministerieel verdelingsmodel en het UvA-verdelingsmodel is gewoon te groot. Ik weet niet meer waar een confrontatie

het CvB doorbroken te zijn. Een tijdelijke uitbreiding van het aantal formatieplaatsen is nabij. Een structurele oplossing voor de hierboven geschetste problemen is echter nog lang niet gevonden.

* Voor uitleg van de gebruikte terminologie zie artikel „Chronologie van een conflict”.

CONFLICT

Vervolg van pagina 5

leiding tot enige opmerkingen. De vraagstelling van de Inspectie wekt de indruk dat de Inspectie aan de kant van de initiatiefnemers gaat staan. De inspecteurs reageren hierop met de mededeling dat zulks niet het geval is. Een tweede opmerking van de UvA betreft de richting die de discussie nu dreigt uit te gaan. De vraag of een faculteit nu meer of minder krijgt dan volgens PGM vastgesteld zou kunnen worden lijkt minder relevant. Ook al krijgt een faculteit de helft van de PGM-toewijzing dan nog kan het onderwijs en onderzoek goed zijn (sic). Het grote probleem bij de FEE betreft niet zozeer de middelentoe wijzing als wel de bezetting en de bestuurlijk/organisatorische aanpak.”

Ten overvloede: het verslag is door van de staf van het Maagdenhuis opgemaakt. De Inspectie voegt hier naderhand de

„Op alle vlakken wordt de FEE benadeeld”

Prof. Dr. H. van der Weel windt zich al jaren op over de te lage toewijzing van middelen aan de FEE. Een uur college van een bezetene.

Bas Verheijen, Jasper Wesseling

De vakgroep bedrijfseconomie meent al jaren dat zij, als gevolg van een nijpend tekort aan personeel, de nog steeds groeiende stroom studenten die bedrijfseconomische vakken willen volgen niet langer goed onderwijs kan bieden. Tijd voor wetenschappelijk onderzoek schijnt er niet te zijn. Ten einde raad heeft vakgroepvoorzitter Prof. dr. H. van der Weel op 23-3-1988, nadat hij van zowel het faculteitsbestuur als het CvB had vernomen dat er voorlopig geen extra formatie voor bedrijfseconomie vrij zou komen, een klacht ingediend bij de Inspectie van het Hoger Onderwijs. Na een intensief onderzoek heeft de inspecteur op 5 januari 1990 een zeer negatief oordeel uitgesproken over de wijze waarop de UvA haar gelden intern verdeelt.

Verdeelmodel

Van der Weel schetst de situatie als volgt: „Het Maagdenhuis ontvangt jaarlijks in september een brief van het ministerie waarin de nieuwe universiteitsbegroting is opgenomen. Deze begroting wordt samengesteld aan de hand van bekostigingsverklaringen die door elke studierichting worden afgegeven. In deze brief staat precies hoeveel geld elke studierichting wordt toebedeeld; bedragen die zijn vastgesteld met behulp van het ministeriële verdeelmodel (het PGM-model, red.). De verschillende faculteiten en de UR krijgen deze getallen gek genoeg niet te zien en ze zijn ook achteraf niet te berekenen uit het universitair jaarverslag.”

De wet

„Kijk, er is een wet waaraan het CvB denkt het recht te kunnen ontleen - artikel 179 van de WO- om deze getallen achter te houden. In dat artikel wordt gesuggereerd dat de universiteit een zogenaamde 'lump sum' krijgt. De universiteiten zouden vrij zijn hun geld te verdelen zoals het hun goeddunkt. Echter, in een nevenschikt punt van

hetzelfde artikel staat dat dit budget moet worden aangewend voor het vervullen van taken waarvan onze minister heeft bepaald dat ze voor bekostiging in aanmerking komen. Die taken zijn bijvoorbeeld het geven van economie of econometrie in een dagopleiding of avondopleiding, het geven van scheikunde, enzovoort. Het ene lid sluit het andere lid niet uit, het gaat om een

nevenschikking.

De wet zegt nog meer; rijksbijdragen, de inkomsten, moeten worden aangewend voor de bekostiging van de taken die ik net noemde en kunnen tevens worden aangewend voor de bekostiging van werkzaamheden die redelijkerwijze met de vervulling van die taken samenhangen. Economie moet dus bijvoorbeeld geld afstaan aan personeelszaken op het Maagdenhuis, economie kan geld afdragen aan de Stichting voor Economisch Onderzoek, de biologische faculteit kan geld in de Artis-kas laten vloeien, ga zo maar door.”

Toewijzing

„Nu komt het; dat geld mag dus alleen gaan naar zaken die verwant zijn of samenhangen met de taakstelling en kan niet worden besteed aan zaken die door het ministerie onder „taken” beschreven staan. Het geld dat de minister je toewijst, naar aanleiding van je bekostigingsopgave, mag dus niet vloeien naar een vakgroep, instelling of opleiding die ook onder het kopje „taken van de UvA” vallen. Geld dat toegewezen is aan economie, mag niet besteed worden aan scheikunde, daar het geven van scheikunde een aparte taakstelling is met een

Tabel 1. Feitelijke toewijzing aan de FEE in vergelijking met de resultaten van de PGM-berekeningen, zoals aan de hand van door het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen verstrekte gegevens gemaakt kunnen worden.

	A-deel	B-deel	Totaal
PGM	17,4	7,0	23,2
Aftrek alg. diensten UvA, 16%	2,8	1,1	3,7
Netto PGM-bedragen	13,6	5,9	19,5
Feitelijke toewijzing FEE	10,7	3,4	14,1
Verschil	2,9	2,5	5,4

A-deel: Feitelijke toewijzing aan de FEE in vergelijking met de resultaten van PGM-berekening zonder voorwaardelijke financiering.

B-deel: Feitelijke toewijzing VF-ruimte aan de FEE in vergelijking met de resultaten van VF-ruimte volgens PGM-berekening. Één fte = 100.000 à 120.000 gulden.

Totaal: De totale eerste geldstroom.

Tabel 2. De ministeriële respectievelijk UvA
besteding van onderwijs en onderzoek.

kolom	PGM-Bedragen 1987: voor VF-ruimte geldt hierbij de UvA-verdeling				
	Netto-PGM-Bedragen 1987 (= kolom 1 - 16,41 %)				
	Personele lasten volgens UvA-jaarverslag			Procentuele voordelen	
	V	V	V	V	Proc. nadelen
	11	12	13	14	15
GOD+WYS	7,5	6,3	5,9		- 6 %
RCH	20,6	17,2	15,0		- 13 %
GNK+THK	75,6	63,2	59,4		- 6 %
W/N/S/B	75,8	63,3	59,2		- 6 %
LET	48,2	40,3	42,9	+ 6 %	
EGW	20,1	16,8	13,2		- 21 %
FSW+PSY	41,6	34,8	41,8	+ 20 %	
RUI	12,3	10,3	14,7	+ 43 %	
-----	-----	-----	-----	-----	-----
FAC-totaal	301,6	252,1	252,1		
ALG BEHEER	7,8				
-----	-----	-----	-----	-----	-----
UvA-totaal	309,4	(tellingen kunnen door afrondingsverschillen afwijken)			

Kolom 11: PGM-bedragen 1987.

Kolom 12: Bedragen kolom 11 - 16,41% (aftrek algemene diensten UvA).

Kolom 13: Personele middelen van de faculteiten.

Kolom 14: De voor een faculteit voordelige onderlinge verhouding tussen een bedrag van kolom 13 en het netto PGM-bedrag van kolom 12.

Kolom 15: De nadelige verschillen.

eigen toewijzing!

Nu begrijp ik ook wel dat deze formulering moeilijk is, maar je zult er toch enigszins naar moeten leven. De faculteit heeft nooit gezegd dat ze al dat geld wil hebben, dat we het hele bedrag willen krijgen. Maar, we willen wel weten hoeveel geld we niet krijgen dat ons wel door de minister is toegewezen. We willen weten hoeveel dat is en waar het naar toe gaat. Daar hebben we recht op.

De universiteit is natuurlijk een geweldig grote organisatie. Die organisatie heeft in 1982 een belangrijk keerpunt gekend in de financiële verhouding met de overheid. Voor 1982 was er een systeem van declaratie. Je kreeg geld afhankelijk van je uitgaven. In 1982 zijn de rollen omgedraaid. Tegenwoordig wijst het ministerie aan de hand van verschillende ratio's geld toe en zegt dat je het daar mee moet doen. Zo'n systeem vereist een heel andere besturing. Als je het mij vraagt zijn de consequenties van dit veranderde beleid in Amsterdam onvoldoende beseft."

De Universiteitsraad

„Een lid van de UR kan er belang bij hebben niet geïnformeerd te worden, want als je wel geïnformeerd bent kun je geen kant meer op. Als je weet dat er bij scheikunde bijvoorbeeld relatief gezien een budgettair overschot zit, kan je niet makkelijk meer met mooie plannen voor scheikunde komen. Als je niet op de hoogte bent van de financiële details, kan je wel beslissingen nemen en bovendien de verantwoordelijkheid afschuiven op het CvB, door te zeggen dat je finan-

cieel niet genoeg geïnformeerd was. En ga nu eens kijken wie er in de UR zitten. Een grote meerderheid van de UR komt uit de faculteiten die onevenredig veel middelen krijgen.

Het CvB heeft er ook belang bij geen inzicht te geven in de financiële gang van zaken. Dan hoeven ze immers niet te erkennen dat hun begroting altijd veel te optimistisch is. Niemand weet hoe de werkelijke positie van de UvA is. Is het

tekort van de UvA wel 30 miljoen? Is het niet veel meer? Ik weet het niet, het kan van alles zijn.

Met behulp van een publicatie van de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten over het ministerieel verdeelmodel, het PGM-model, is het Knaack toch gelukt de aan onze faculteit toegewezen PGM-bedragen te schatten (zie tab. 1). Er is gebruik gemaakt van schattingen, want de werkelijke gegevens zijn niet te achterhalen. De inspectie heeft in haar onlangs gehouden onderzoek ook geprobeerd deze bedragen te berekenen en komt met dezelfde resultaten.

„Oneerlijk”

„De verschillen tussen de door het ministerie aan ons toegewezen bedragen en het geld dat wij in werkelijkheid krijgen is te groot. Er is bij de UvA geen sprake meer van een redelijke herallocatie van middelen naar andere faculteiten, maar gewoonweg van onredelijk, oneerlijk beleid. Wij economen leveren 5.4 miljoen gulden per jaar in -dat is meer dan 20% van het ons toegewezen budget- voor gebruik door andere faculteiten, terwijl we zelf op ongelooflijke wijze met een personeelstekort kampen.

Ik kan je nog veel meer getallen laten zien waaruit onze benarde positie blijkt (zie tab 2, 3, en 4). De onterechte verdeling manifesteert zich op allerlei terrein; in de ratio wp'ers niet- wp'ers, in de omvang van de VF-ruimte die wij toege-

De Moderne wetenschapper

*Een universitaire wetenschapper uit Weert
werd door bureaucratische bestuurders geregeerd.*

*Via een listig verdeel-model kreeg hij jaarlijks zijn middelen.
Motto was steeds: „U moet opnieuw zonder strubbelen beknibbelen”.*

Totdat zijn vrouw riep: „Kijk, nu is-ie zelfs gecasteerd”.

Prof. Dr. H. van der Weel

Krimp en groei

*Het college van bestuur van de Universiteit van Uitgeest
bouwt jaarlijks voor de faculteiten een curieus begrotingsfeest.*

*Bij minder studenten vooral geen krimp door reorganisatie.
En bij groei een ondermaatse kleinigheid voor nog meer prestatie.*

Aldus relaxen de krimpers en kreperen de groeiers het meest.

Prof. Dr. H. van der Weel

Tabel 3. De verdeling van middelen voor voorwaardelijk gefinancierd onderzoek.

kolom	UvA-verdeling van de VF-ruimte (in fte's) in 1987				
	V	V	V	V	V
	21	22	23	24	25
GOD+WYS	15,4	17,0	10 %	32,0	53 %
RCH	26,2	26,1	0 %	126,0	21 %
GNK+THK	135,2	138,6	3 %	127,8	108 %
W/N/S/B	202,3	224,9	11 %	133,9	168 %
LET	133,2	135,2	2 %	253,2	53 %
ECW	27,5	29,6	8 %	108,8	27 %
FSW+PSY	83,3	106,3	28 %	189,7	56 %
RUI	47,3	48,8	3 %	55,0	89 %
FAC-totaal	670,4 fte	726,7 fte	8 %	1026,3	71 %

Kolom 21: UvA verdeling van de VF-ruimte.
 Kolom 22: UvA verdeling van de voor 1992 geplande VF-ruimte.
 Kolom 23: Procentuele toename van de VF-ruimte tot 1992.
 Kolom 24: Geraamde facultaire formatie (in fte's) voor onderwijs (OW) en onderwijsgebonden onderzoek (OOZ).
 Kolom 25: De mate waarin de VF-ruimte zich verhoudt tot de formatie nodig voor OW en OWW.

Tabel 4. Notitie inzake gegevens vermeld in het Algemeen jaarverslag van de UvA 1988.

F = faculteit
 S = totaal aantal ingeschreven studenten per 1 december 1988
 E = aantal eerstingeschrevenen per 1 december 1988
 L = formatie leerstoelen 1988
 W = antal WP-ers per 31 december 1988 in fte
 O = aantal OBP-ers per 31 december 1988 in fte
 V = beschermde VF-capaciteit (excl. bestuur en beheer) per 31 december 1988 in fte

F	GOD	RCT	GNK	THK	W&I	N&S	SKD	BIO	LET	FEE	PSCW	PSY	PAOW	WBG	RUI
S	157	4251	1749	243	593	365	471	515	6227	3132	2670	1476	757	329	1035
E	27	825	182	35	121	74	124	115	1376	784	429	339	111	55	193
L	8,0	18,0	55,0	9,7	15,8	13,2	17,8	10,4	53,4	18,5	23,6	9,1	13,5	5,5	15,2
W	22,8	164,9	378,4	71,3	83,6	167,6	115,2	110,8	427,9	147,2	188,9	115,9	10 ⁰⁰ ,5	30,2	128,2
O	5,9	54,7	179,2	63,9	24,8	174,4	75,2	116,8	100,8	29,8	52,1	40,9	42,7	5,9	55,5
V	7,6	23,3	125,2	19,6	25,6	61,0	104,4	51,7	139,0	30,0	51,2	34,5	31,2	7,2	50,7

„Er moet nu iets gebeuren, want op deze manier valt niet te leven.“

Figuur 1: Vacature faculteit der Wiskunde en Informatica, vakgroep Wiskunde. De Volkskrant, zaterdag 22 april 1989.

De Faculteit der Wiskunde en Informatica, vakgroep Wiskunde, vraagt

universitair docenten wiskunde (m/v)
 V.6734 t/m 6738.
 voor in principe 38 uur per week (32 uur per week is bespreekbaar),

op de volgende gebieden: a. Statistiek + analyse c. Toegepaste analyse e. Algebraïsch

wezen krijgen, enzovoort. Op alle vlakken wordt de FEE benadeeld. Het Maagdenhuis en de UR hebben één principe; de beslissingen die er worden genomen gelden voor alle faculteiten. Zo'n principe is gewoon niet meer houdbaar. Als er geldnood is moet je de moed hebben om voor krimp-faculteiten andere maatregelen te laten gelden dan voor groei-faculteiten."

Ideeën

„Ik heb wel een aantal ideeën waar geld vandaan zou kunnen komen. Bijvoorbeeld van de salaris-administratie. De salaris-administratie laat elke maand loonstrookjes maken door het Gemeentelijk Centrum voor Elektronische Informatieverwerking. Ik ben onlangs op de efficiencybeurs geweest bij een stand van een bedrijf dat hetzelfde doet als het GCIE. Zij hebben een offerte uitgebracht die veel lager uitkomt dan het bedrag dat er jaarlijks naar het GCIE gaat. Zij zijn beduidend goedkoper en toch blijft de UvA gebonden aan het GCIE.

Het rekencentrum SARA is een ander voorbeeld. Elke grote universiteitstad heeft nu een duur eigen rekencentrum. Er zouden samenwerkingsverbanden moeten komen met andere universiteiten. Zoiets kan centraal geregeld worden. Ik heb gesproken met de man van IBM die onderhandelingen met de universiteiten voert over deze kwestie. Hij vertelde dat de verschillende CvB's geen zin hebben om samen te werken. Dat is toch waanzin. Inter-universitaire samenwerking is noodzaak; op allerlei gebied. Men zou ook eens kunnen kijken naar de faculteiten met een overmaat aan middelen. Neem nou de wiskunde faculteit. De 4e variant staat toe dat men daar de afgelopen zomer nog 5 full-time medewerkers mocht aantrekken (zie figuur 1), terwijl al jaren vaststaat dat ze moeten krimpen. Natuurlijk, de 4e variant gaat dan nu waarschijnlijk verdwijnen, maar die regeling had nooit mogen bestaan."

Vertrouwen

„Er moet nu iets gebeuren, want op deze manier valt niet te leven. Ik ben geen groot voorstander van staken. We moeten eerst zien hoe het CvB op het rapport van de inspecteur reageert. Als ze net zo reageren als ze de afgelopen jaren hebben gedaan, vind ik dat de tijd rijp is om het vertrouwen in het Maagdenhuis op te zeggen."

De Mooie Momenten van het VERZAMELEN volgens Moret Ernst & Young

Verzameldrift. Een niet te bedwingen zucht tot verzamelen. Sommige mensen kunnen niet anders. Anders slapen ze onrustig. Hebben verwarrende dromen. Echte verzamelaars doen het niet om het geld, maar uit liefde. Een enkele keer neemt de verzameldrift zulke vormen aan, dat het huwelijk er onder lijdt.

~ OUDE MEESTERS ~

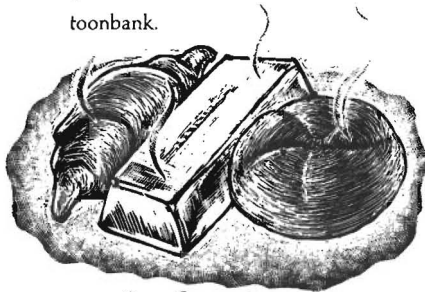
Oude meesters. In de Verenigde Staten brengen oude meesters het meest op. Oude meesters worden steeds schaarser. Zeker sinds de invoering van de *out-regeling* in het onderwys.

Van Gogh. Bekend Hollands schilder van zonnebloemen en aardappeleters. Zijn werk brengt tegenwoordig meer op dan tijdens zijn leven. Liet zich toen nog regelmatig een oor aan-naaien.

~ VAN GOGH ~

Goud. Historisch gezien één van de populairste verzamelobjecten. Vandaag de dag vooral in de vorm van staven. Dat stapelt makkelijk. Wanneer de valutamarkt oververhit raakt, gaan ze als *warme broodjes* over de toonbank.

~ G O U D ~

Chinees porselein. Geliefd verzamelhoed. Mits antiek. Veel gevraagd zijn het Min, Ting en

Tjing keramiek. Bij veelvuldig voorkomende echtelijke ruzies

~ CHINEES PORSELEIN ~

kunt u beter *postzegels* gaan verzamelen.

Munten. Betaalmiddel van metaal. Er zijn diverse soorten edelmetaal waar muntmeesters munt uit slaan. Oude munten zijn zeer gewild bij verzamelaars. Jonge munten alleen in *héle* grote aantallen.

~ MUNT ~

Veiling. Plaats waar men door middel van het hoogste bod aan veel gevraagde verzamelobjecten kan komen. Het bieden kan geschieden door het opsteken van handen, kaarten of via het geven van *andere* signalen. Jeuk op uw hoofd kan u hier soms kapitalen kosten.

Moret Ernst & Young is een organisatie van maatschappen op het gebied van accountancy, belastingzaken, organisatie en informatica. Bel eens met de heer R. J. Ekkebus (tel. 010-407 25 21) en ontdek dat ook een carrière z'n mooie momenten kent.

Moret Ernst & Young

Mosterd na de maaltijd?

Strategierapport in forum onder vuur

Naar aanleiding van het onlangs verschenen rapport van de Strategie-commissie en publikaties in Rostra vond op 15 januari een forum plaats over „de facultaire strategie voor de jaren negentig”. Rostra was erbij en doet verslag.

Jacco Knotnerus, Jasper Wesseling

De pas afgestudeerde voorzitter Drs. G. Griff, gestoken in een iets te nieuw pak en tennissokken, beschikte over vier inleiders: Prof. Dr. W. Driehuis (Voorzitter van de Strategie-commissie en derhalve verantwoordelijk voor het rapport „Strategie voor de jaren negentig”), Prof. Dr. P. Verburg (Emeritus Hoogleraar Bedrijfshuishoudkunde), Dr. R. Knaack (docent micro-economie) en D. Engelsman (student en actief bij de AGE).

Belangstelling

Driehuis had zijn standpunten in het rapport en in Rostra al uitvoerig toegelicht en bracht dus weinig nieuws. Hij stelde vast dat het forum eigenlijk te laat was omdat de meest fundamentele beslissing (de scheiding tussen bedrijfs- en algemene economie na het eerste jaar JK, JW) al door de faculteitsraad genomen was. Hij constateerde bovendien dat de belangstelling voor het onderwerp minimaal was gezien het aantal mensen in de zaal. Los van de faculteitsraadleden en verdere actieven bij de AGE en NOBAS was er slechts een handjevol studenten. De nieuwbakken directeur van Bureau Interview maakte zelf niet echt een geïnteresseerde indruk. Zeker niet toen hij het na een uur voor gezien hield. Maar niet dan nadat hij had laten weten hoe verduiveld mooi de marketing toch is. Driehuis schetste de problematiek als volgt: de faculteit heeft een slecht imago. Studenten kiezen Amsterdam niet voor een goede opleiding economie maar omdat ze toch al in de buurt wonen of de stad aantrekkelijk vinden. Als men hier dan studeert heeft men bovenal kritiek op het geboden onderwijs. Daarom is het zaak dat we zowel in onderwijs en onderzoek als in organisatorisch opzicht beter worden, aldus Driehuis. Op luchtige toon voegde hij hier aan toe dat de Strategie-commissie dus een aantal voorstellen voor verbetering had gedaan,

maar ook niet meer dan dat.

Bedrijfseconomie

Dat was precies de kritiek die Verburg op het rapport had. De aanbevelingen van het rapport leken hem eerder naar voren te zijn gekomen op een „brainstorm” avond dan na een gedegen analyse. Verder noemde Verburg het ‘best een interessant rapport’ en prees hij de scheiding tussen bedrijfs- en algemene economie, die volgens hem duidelijk aansluit bij de behoefte van de maatschappij. Ook wees Verburg op het belang van taalbeheersing. Die verkrijgen studenten alleen door er bij ieder vak aandacht aan te besteden en niet door een cursusje van drie maanden, zoals voorgesteld in het rapport.

Belangrijkste kritiek van Verburg gold het feit dat er in het rapport voor bedrijfseconomie niet in een wetenschappelijke afstudeervariant was voorzien, terwijl er juist een gebrek is aan goed bedrijfseconomisch onderzoek. Driehuis gaf min of meer toe dat de strategiecommissie hierin, bewust, tekort is geschoten. Driehuis: „Ik vind het ook hoor, dat bedrijfseconomie een wetenschap is”, maar hij constateerde eveneens dat er aan

Knaack veroordeelde de huidige structuur van de faculteit waarbij door knokpartijen om formatieplaatsen het verplicht gedeelte een lappendeken van losse onderwerpjes is geworden. Door het verplicht gedeelte te structureren zoals de Strategie-commissie voorstaat (het huidige verplicht doctoraal gedeelte voor alle afstudeerrichtingen verdwijnt als het aan de commissie ligt JK, JW) blijft volgens Knaack deze situatie bestaan. De inhoud van de opleiding - welke stof er wordt gedoceerd - zou dan weer via knokpartijen tot stand komen. Knaack stelde daarom voor de structuur van de opleiding te laten bepalen door inhoudelijke zaken.

Een splitsing tussen bedrijfs- en algemene economie is volgens Knaack, in tegenstelling tot wat Verburg zei, juist achterhaald. Overlappingsgebieden als bijvoorbeeld prijstheorie, externe organisatie en financiering zijn legio. Veel reëler is een scheiding tussen een beroepsopleiding voor economen -een soort bedrijfskunde- en een wetenschappelijke opleiding economie die op thematische wijze is ingedeeld. „De oude vakgroepsgrenzen moeten eindelijk eens verbroken worden”, aldus Knaack aan

Knaack: „De oude vakgroepsgrenzen moeten eindelijk eens overschreden worden.”

onze faculteit niet zoveel bedrijfseconomische hoogleraren bedrijfseconomie als een wetenschap beschouwen. Daarmee lijkt de Strategie-commissie zich wel zéér pragmatisch te hebben opgesteld.

Lappendeken

De ideeën van Driehuis en Verburg sluiten aan bij bestaande structuren op de faculteit. Als strategie voor de jaren negentig stond Ruud Knaack een geheel nieuwe structuur voor ogen.

het slot van zijn betoog.

Public Relations

Engelsman opende zwak met een opmerking over het gebrek aan vrouwen waardoor het forum slechts voor 50% relevant zou zijn. Hij wees verder op de autonomie die een faculteit heeft op het gebied van onderwijs en bedankte er daarom voor om naar de pijpen van overheid en bedrijfsleven te dansen. „Niet het klaarstomen voor de arbeidsmarkt is

V.l.n.r. Driehuis, Verburg, Grift, Knaack en Engelsman.

onze doelstelling maar het verzorgen van wetenschappelijk onderwijs... We moeten in de eerste plaats zelf tevreden zijn over onze opleiding", aldus Engelsman. De reputatie en het imago van de faculteit beschouwde hij meer als een kwestie van 'public relations'.

De belangrijkste taak van een universiteit is volgens Engelsman -zoals ook al verwoord in Rostra 164 pagina 38- het ontwikkelen van een wetenschappelijke manier van denken en niet het bijbrengen van zoveel mogelijk kennis. Daartoe moet er bijvoorbeeld al in de propaedeutische aandacht worden geschonken aan wetenschapsfilosofie en wetenschappelijke methodiek.

Thematisch onderwijs

De discussie die na deze inleidingen begon spitste zich in de eerste plaats toe op het thematische onderwijs dat Knaack bepleit had. Driehuis bleek geen groot voorstander en onderstreepte dat als volgt: „Laten we reëel zijn, ik heb nooit de behoefte gehad om BOAV te doceren." Daarmee raakte hij een teer punt want Verburg wees erop dat er al een

keer geprobeerd was om thematisch onderwijs in te voeren maar dat er problemen rijzen zodra er afspraken gemaakt moeten worden precies omdat niemand zin heeft om buiten zijn vakgebied les te geven. Knaack stelde vast dat thematisch onderwijs in Maastricht wel gelukt is. Een essentieel verschil is volgens Verburg echter dat men daar niet met een vakgroepstructuur gestart is en dat er dus geen structuren veranderd hoefden te worden.

Beroepsopleiding?

Tweede belangrijke punt van discussie was de vraag of er een puur wetenschappelijke studie moet komen of een meer beroepsgerichte opleiding. Prof. Dr. J. G. Lambooy, dekaan van de faculteit, wees in dit verband op het 'geldmodel' en de consequenties van een dalend studentenaantal. Hij waarschuwde dat een puur wetenschappelijke wellicht minder studenten trekt en vervolgens: „Bij 80 studenten zullen we slechts vijf man wetenschappelijk personeel tot onze beschikking hebben." Knaack benadrukte nog eens dat dat geld-model op dit mo-

ment toch al in ons nadeel werkt. Door dat model is er een formatieplaatsentekort en zolang dat tekort bestaat valt volgens Knaack de kwaliteit van de opleiding niet te verbeteren. Hij illustreerde zijn frustratie als volgt: „Ik word er doodziek van om 650 referaten na te kijken." Knaack beschouwt de strijd om het opheffen van dit formatie-tekort als eerste prioriteit. (Zie ook elders in deze Rostra JK, JW)

Habitus

Engelsman greep deze discussie aan om te wijzen op het belang van het kweken van een „wetenschappelijke manier van denken". Als die aan het begin van de studie wordt bijgebracht kunnen studenten efficiënter studeren en dat scheelt geld, aldus Engelsman. Verburg waarschuwde nogmaals voor een te sterk onderscheid tussen een wetenschappelijk-gerichte en een beroeps-gerichte opleiding. „Er kan ook best een praktisch gerichte wetenschappelijke opleiding gemaakt worden waarbij we toch veel studenten behouden." meende hij. Essentieel is volgens Verburg het bijbrengen van een „wetenschappelijke habitus".

Dit had een waardige afsluiting kunnen zijn, maar de inmiddels iets beter gevulde zaal was nog onvoldoende aan het woord geweest. De discussie die hierna ontstond was van bedroevend laag niveau. Iedere spreker begon uit te leggen dat het „kernpunt" of de „eigenlijke discussie" zus en zo was en verkondigde vervolgens zijn eigen stokpaardjes. Er werd niet goed naar elkaar geluisterd en met name een vertegenwoordigster van de AGE maakte een slechte beurt.

Om 15 uur kon voorzitter Grift toch nog een einde maken aan een discussie die eerder gevoerd had moeten worden maar die desondanks hopelijk niet voor niets is geweest. ■

De ROSTRA zoekt:

Een **BEDRIJFSECONOMISCH REDACTEUR**.

Er wordt o.a. verwacht dat je:

- * thuis bent op het bedrijfseconomische vlak.
- * regelmatig nieuwe ideeën naar voren brengt.
  - * interviews afneemt.
  - * artikelen schrijft.
- * regelmatig op vergaderingen verschijnt.

Onze voorkeur gaat uit naar een vrouw.

Bel naar: Raoul Leering (850298), Jacco Knotnerus (946494) of ROSTRA (525 2497)

Onderzoekscommissie in het slop

Het is de taak van een facultaire onderzoekscommissie om op een consequente en systematische wijze het facultaire onderzoek op z'n relevantie en wetenschappelijkheid te testen. Er zijn mensen die twijfelen of op onze faculteit deze commissie nu wel zo systematisch te werk gaat. Op een ad hoc-wijze zou de commissie tot haar oordeel komen. Rostra ging op onderzoek uit en leerde dat een commissie vol wetenschappers niet per definitie garant staat voor een wetenschappelijk opererende commissie.

Jacco Knotnerus, Bas Verheijen

Wetenschappers verbonden aan universiteiten worden geacht om, naast het onderwijs dat ze geven, onderzoek te verrichten. De drang tot kennisvermeerdering is het fundament van een universitair bestel. Het bijhouden van ontwikkelingen binnen eigen vakgebied en het verdiepen van kennis via persoonlijk onderzoek, is voor een wetenschapper zelfs een vereiste, wil hij op een relevante manier onderwijs kunnen geven.

De financiering van het onderzoek dat aan de universiteiten plaats vindt, geschiedt middels drie geldstromen (zie kader). Het onderzoek dat onder het regime van de voorwaardelijke financiering valt (het VF-onderzoek), is verreweg de grootste component in dit stelsel. Voor deze projecten is een beperkt budget beschikbaar. Hoe meer een vakgroep aan VF-projecten deelneemt, des te groter is de formatie die zij krijgt.

Het verdelen van deze onderzoeksgelden is een moeilijke kwestie. Het onderzoek is nadrukkelijk *voorwaardelijk* gefinancierd. Om tot een afweging tussen de verschillende onderzoekprogramma's te komen, dienen de lopende en de nieuw in te dienen projecten beoordeeld te worden. Goede projecten blijven en slechte worden geschrapt. De faculteitsraad heeft in deze uiteindelijk het laatste woord, na advies van een aantal commissies (zie kader).

Het advies dat de KNAW - de externe beoordelaar - geeft weegt erg zwaar. Slechts de VCW - de wetenschapscommissie van de faculteit - kan, indien ze met goede argumenten de faculteitsraad weet te overtuigen, voorkomen dat een door de KNAW negatief beoordeeld project, of deelproject, wordt stopgezet.

Criteria

Elk adviesorgaan dat op een consequente manier tot een bepaalde mening wil ko-

men, zal criteria moeten hebben aan de hand waarvan zij in afzonderlijke gevallen tot een oordeel komt.

Het is duidelijk dat bijvoorbeeld een wetenschapper de basis moet kennen waarop hij beoordeeld wordt. Wat vindt men belangrijke aspecten van onderzoek? Maatschappelijke relevantie? De vernieuwende aspecten? Of de opgeleverde publiciteit? Het lijkt niet meer dan normaal dat al deze punten, en ongetwijfeld ook nog een aantal andere, deel uit maken van de criteria die een wetenschapscommissie aan een onderzoek stelt. Het is daarnaast een logische zaak dat hier duidelijkheid over bestaat.

Dr. C. van Ewijk, secretaris van de VCW, ziet alle VF-programma's aan zijn neus voorbij glijden. De VCW beoordeelt immers jaarlijks alle programma's. Van Ewijk heeft er geen inzicht in welke criteria de KNAW bij haar beoordeling heeft gehanteerd. Ook is het voor hem onmogelijk een lijstje met vaste VCW-beoordelingscriteria te laten zien. Deze criteria zouden er volgens hem echter weldegelijk zijn.

Oly

Van Ewijk: „In eerste instantie bestaat er een signaleringssysteem op basis van aantallen publicaties die uit een VF-project voortkomen. Als blijkt dat een onderzoeksgroep niet genoeg publiceert gaat er een belletje rinkelen en gaat ons beoordelingssysteem in werking. Er zijn kwantitatieve criteria, bijvoorbeeld de 0, 7-norm (een vastgestelde norm voor het gemiddeld aantal publicaties per onderzoeker per jaar, red.). Zo een norm vormt een duidelijk richtsnoer. Verder kijken we bijvoorbeeld naar de samenhang binnen een programma en of er wel een duidelijke leiding met voldoende kwaliteit voor handen is.”

Tijdschriften

Volgens mevrouw Oly, vertegenwoordigster van de vakgroep Recht in de VCW, zijn de criteria aan de hand waarvan VF-programma's worden beoordeeld niettemin erg vaag.

Oly: „Naar mijn idee is de enige duidelijke regel waarmee de VCW werkt het aantal publicaties in vooraanstaande wetenschappelijke tijdschriften. Je telt eigenlijk alleen maar mee als je in A-tijdschriften publiceert.

De samenstelling van die tijdschriftenlijst volgt bij mijn weten niet uit een vaste procedure. Kort geleden wilde men eens een gespecialiseerd tijdschrift voor privaatrecht van de C- naar de D-categorie degraderen. Ik heb toen om motivatie gevraagd. Een echt antwoord kon men mij niet geven; *Ach, zei men, nou ja, dan laten we het tijdschrift toch gewoon in C.*”

Volgens Oly zijn er, buiten de tijdschriftenlijst, geen andere vaste beoordelingscriteria. Toch worden er regelmatig inhoudelijke uitspraken gedaan over onderzoeksprogramma's. Een voorbeeld van een bekritiseerd project is het onderzoeksprogramma van de werkgroep

„Vrouw en Werk”.

Oly: „Het oordeel van de commissie over dit project was negatief. Het project zou te weinig economisch zijn. Ik ergerde me aan dit argument; het ging toch om een interdisciplinair onderzoek! Verdere uitleg is er nooit geweest. Op verzoek van projectleidster Monica Triest, is het project toen door twee landelijke instituten bekeken. Zij kwamen met een positief oordeel over het project. De faculteitsraad heeft het programma alsnog, tegen het advies van de VCW in, goedgekeurd.”

Frank

De beoordelingscriteria die de VCW hanteert, voor zover ze bestaan, lijken verre van doorzichtig. Oly is niet de enige die hierover valt. Ook Prof. A. G. Frank, hoogleraar ontwikkelingseconomie, vraagt zich in een brief aan de VCW af welke criteria er zijn gebruikt bij het tot stand komen van het negatieve oordeel over zijn VF- (deel) project.

Frank: „I ask a detailed accounting of the criteria and procedures used in the evaluation of our and my VF research and publications.”

Duidelijke criteria zijn volgens Frank om twee redenen een vereiste; ten eerste moet een onderzoeker weten aan welke minimale eisen een onderzoek moet voldoen om van voortgang verzekerd te zijn, ten tweede is er zonder duidelijke criteria geen verdediging tegen een negatief oordeel mogelijk.

Verdeelsleutel

De VCW is de enige instantie die kan voorkomen dat een extern negatief beoordeeld project door de faculteitsraad stop wordt gezet. Toch blijkt er niet echt sprake te zijn van een „double check” van de KNAW-adviezen.

Van Ewijk zegt nog niet te weten wat er gedaan wordt met de recent uitgekomen adviezen van de KNAW aangaande het VF-onderzoek op de economische faculteit. De VCW wacht eerst op de aanvullende toelichting die zij gevraagd heeft. Daarna moet nog blijken of er iets gaat gebeuren.

Volgens Oly is er in de afgelopen vergadering van de VCW besloten dat, in het geval van negatieve beoordeling, de betreffende projectleiders zelf hun onderzoek moeten gaan verdedigen.

Oly: „Tot nu toe is er inhoudelijk nog niet veel meer gezegd dan *van dat en dat project weten we wel dat het niet zo sterk is.*” Toch heeft zij het idee dat er de laatste tijd, onder druk van de externe beoordeling, al wel meer dan vroeger gepraat wordt over de inhoud en de voortgang

Onderzoek en beoordeling

Het onderzoek dat op onze universiteit door wetenschappelijk personeel en aio's gedaan wordt, kan op verschillende manieren worden gefinancierd.

Men onderscheidt drie geldstromen. Binnen die geldstromen zijn verschillende vormen van onderzoek aan te wijzen.

Het onderzoek dat onder de 1e geldstroom valt, het onderwijsgebonden onderzoek, het vrije onderzoek en het voorwaardelijk gefinancierd onderzoek, wordt bekostigd uit de reguliere universitaire middelen. De 2e geldstroom bevat het onderzoek dat wordt betaald met gelden uit overige fondsen van Onderwijs en Wetenschappen. Tot de 3e geldstroom rekent men al het zogenaamde contractonderzoek; projecten die men uitvoert in opdracht en op kosten van veelal commerciële externe opdrachtgevers.

Voor het voorwaardelijk gefinancierd onderzoek, dat als het ware betaald wordt met een deel van het lump sum bedrag dat de universiteit jaarlijks van de minister ontvangt, wordt nauwkeurig op relevantie, kwaliteit en voortgang gecontroleerd. De beschikbare middelen zijn beperkt en de vraag naar middelen is groot. Slecht lopende projecten moeten worden vervangen.

Voor de beoordeling van het VF-onderzoek (Voorwaardelijk gefinancierd onderzoek) zijn verschillende commissies in het leven geroepen.

Elke faculteit heeft een VCW (Vaste Commissie Wetenschapsbeoefening) die desgevraagd of uit eigen beweging aan de faculteitsraad, het faculteitsbestuur en aan de vakgroeps- en werkgroepsbesturen, advies uitbrengt inzake de vaststelling, goedkeuring en uitvoering van het 1e geldstroom onderzoek dat er in de desbetreffende faculteit gedaan wordt.

Een tweede (externe) beoordelingsinstantie is de KNAW (Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen); een gerenommeerd onderzoeksinstituut, dat één keer in de vijf jaar achteraf al het VF-onderzoek gedaan aan de faculteit extern beoordeelt. Het oordeel dat deze instantie over een bepaald onderzoeksproject velt, wordt zeer zwaar gewogen. Tenslotte bestaat ook nog de UOC (Universitaire Onderzoeks Commissie), die al het lopende VF-onderzoek doorlicht voordat het door de KNAW beoordeeld gaat worden.

De faculteitsraad beslist uiteindelijk, aan de hand van de adviezen van de bovengenoemde commissies, of een bepaald VF-onderzoek binnen de faculteit doorgang mag vinden.

van het facultaire onderzoek.

Uit een gesprek met Joachim Driessen, één der studentleden van de VCW, blijkt dat de commissie zijn tijd voor het grootste deel besteed aan het verdelen van de beschikbare formatieplaatsen voor VF-onderzoek. De vraag rijst aan de hand van welke sleutel de VCW de formatie alloceert.

Oly: „Een duidelijke verdeelsleutel wordt bij toewijzing van formatie niet echt gehanteerd. De basis waarop de beslissingen genomen worden blijft in het vage, heldere criteria komen niet boven tafel. Iedereen is bang VF-ruimte te verliezen. Er heerst zo een houding van *als jij mij met rust laat, dan laat ik jou met rust.*”

De formatieplaatsen worden zo redelijk mogelijk verdeeld en dan gaat ieder weer lekker z'n eigen gang. Men moet maar zien aan de externe normen te voldoen. Voldoe je hier niet aan; dan is het prettig dat er VF-ruimte vrijkomt. De ruimte is

toch al overvol.”

Visie

De VCW lijkt zich voornamelijk te richten op de verdeling van formatieplaatsen. Toch zou een dergelijke commissie veel meer kunnen betekenen.

Oly: „De VCW zou een duidelijke visie over onderzoek moeten hebben. De discussie zou veel inhoudelijker moeten zijn; wat voor onderzoek willen we hebben, waar zijn we goed in, wat willen we uitbouwen? Het beleid van de VCW zou kortom veel meer gericht moeten zijn op stimuleren, sturen, profileren en niet alleen maar op reguleren.

Ik kan me daar verschillende dingen bij voorstellen. Je zou bijvoorbeeld kunnen zeggen; we hebben een bepaald terrein waarop we niets presteren, maar dat we wel belangrijk vinden. Er zal voor zo'n gebied een bijzonder beleid ontwikkeld kunnen worden. Ik kan me bijvoorbeeld

Zie ONDERZOEKSCOMMISSIE
pagina 34

"KOM IK ER EVEN NIET UIT,
DAN SPEEL IK
EEN STUKJE GOODMAN."

Er zijn zaken bij Coopers & Lybrand die sommige mensen, in eerste instantie, een tikje verrassend vinden. Bijvoorbeeld als er uit één van de kantoren plotseling een loopje van de King of Swing weerklinkt. Of de Rhapsody in Blue.

Toch kijkt niemand bij Coopers & Lybrand daar vreemd van op. Integendeel. Het is tekenend voor onze organisatie. Want al zijn we één van de grootste internationale associaties in accountancy, belastingadvies en management consultancy, we hebben van meet af aan één stelregel in ere gehouden. Wij vinden dat iedereen bij Coopers & Lybrand zich prettig "in zijn of haar vel" moet voelen.

Mensen moeten zich kunnen ontplooiën in de richting die ze zelf het meest interessant vinden.

Mensen moeten snel verantwoordelijkheden krijgen die ze aankunnen en waarin ze hun eigen initiatieven kwijt kunnen.

Mensen moeten kunnen werken op de manier die ze zelf het beste bevalt.

Daar staat tegenover dat mensen bij Coopers & Lybrand goed moeten zijn. Want we werken voor internationale topcliënten. Ondernemingen die de hoogste kwaliteit eisen. En die van hun accountants niet alleen controlerende activiteiten verwachten, maar bovendien een continue analyse van het totale financiële beeld en (op basis daarvan) gedegen adviezen.

Om aan de hoge maatstaven te blijven voldoen kent Coopers & Lybrand een scala van hoogwaardige opleidingsmogelijkheden, internationale cursussen en conferenties.

Zo krijgt elke aspirant-accountant, omdat de automatisering bij onze cliënten zeer geavanceerd is, een diepgaande opleiding in EDP-auditing. En zo zijn er, om de kennis op internationaal niveau uit te breiden, uitwisselingsprogramma's met vestigingen overal ter wereld.

Kortom: wie goed is, voelt zich thuis bij Coopers & Lybrand.

ASPIRANT ACCOUNTANTS

Studenten (m/v) bedrijfseconomie/HEAO-ers (BE of RA) NivRA (tot algemeen deel), die menen dat wij aan hun profiel voldoen, bellen even naar mevrouw A. van der Goes (010 - 400 04 00) voor onze documentatie of maken een afspraak voor een oriënterend gesprek. Coopers & Lybrand Nederland, Weena 151-161, postbus 2755, 3000 CT Rotterdam.

Coopers
& Lybrand

WIE GOED IS, VOELT ZICH THUIS BIJ COOPERS & LYBRAND

COOPERS & LYBRAND (INTERNATIONAL) IS ÉÉN VAN 'S WERELDS GROOTSTE ORGANISATIES OP HET GEBIED VAN ACCOUNTANCY, BELASTINGADVIES EN MANAGEMENT CONSULTANCY. WERELDWIJD WERKEN ER 50.000 MENSEN IN 602 VESTIGINGEN. IN NEDERLAND BESTAAT COOPERS & LYBRAND UIT COOPERS & LYBRAND NEDERLAND, ACCOUNTANTS, COOPERS & LYBRAND BELASTINGADVISEURS EN COOPERS & LYBRAND ASSOCIATES, MANAGEMENT CONSULTANTS. ER WERKEN OP ONZE KANTOREN IN AMSTERDAM, ROTTERDAM EN EINDHOVEN MEER DAN 400 MEDEWERKERS. IN OKTOBER 1989 HEBBEN DE MAATSCHAPPEN VAN DELOITTE DIJKER VAN DIEN EN COOPERS & LYBRAND IN NEDERLAND BESLOTEN OP 1 APRIL 1990 TE FUSEREN. DE NIEUWE MAATSCHAP IS LID VAN COOPERS & LYBRAND (INTERNATIONAL) EN NEEMT EEN TOONAANGEVENDE POSITIE IN OP DE NEDERLANDSE EN INTERNATIONALE MARKT.

Beleggen in de Verenigde Staten?

Wallstreet is wispelturig en de dollarkoers springt op en neer. Ook de Japanse beurs is niet meer zo betrouwbaar als enkele maanden geleden. Frankfurt tenslotte is veel te klein. Waar kan een internationaal beleggingsfonds nog met enige zekerheid zijn kapitaal plaatsen?

Marjory Haringa, Stijn van der Krogt

Dit vroegen wij Drs B. Vliegthart, directeur van Rorento, een onderdeel van de Robeco-Groep. Het interview sluit aan op het artikel over het vertrouwen in de dollar in de vorige Rostra.

Verenigde Staten

Zoals we in het vorige artikel beschreven kampt de Verenigde Staten met een structureel tekort op de lopende rekening. Om de betalingsbalans in evenwicht te houden is een grote instroom van kapitaal vereist. Dit betekent dat er voortdurend een sterke vraag naar dollars moet zijn. Wat zijn volgens Vliegthart de determinanten van deze vraag?

De rente is steeds een belangrijke, maar allerm minst constante factor ter bepaling van de vraag naar dollars en de dollarkoers. Ze oefent in elke situatie met een verschillend gewicht invloed uit. Mede door de relatief hoge rente trok begin 1989 de dollarkoers sterk aan. Toen echter in de tweede helft van 1989 bleek dat de FED (centrale bank van de VS) een ruimer monetair beleid zou gaan volgen en de rente zou gaan dalen daalde ook de dollarkoers. Het ingrijpen van de centrale bank op de valutamarkt noemt Vliegthart ook een factor die de dollarkoers kan beïnvloeden.

Het werkelijke effect van het beleid van de centrale banken hangt echter ook af van de rente- en valutaverwachtingen van beleggers. Wanneer de beleggers een rentedaling verwachten dan drijft dit de koerswinsten op obligaties omhoog. Daarnaast leidt ook een appreciatie van de valuta tot een hoger beleggingsresultaat. Een belegger in obligaties zal nu aan de hand van deze elementen kijken naar de 'total return', en op basis daarvan besluiten om al dan niet in de VS te beleggen.

De invloed van de rente op de vraag naar dollars is groot en kan per situatie veranderen, maar beleggers uit Japan en Europa zullen er in de regel hetzelfde op reageren. Andere overwegingen om al

dan niet in de VS te beleggen kunnen wel voor de Japanse en Europese belegger verschillen.

De Japanse belegger

De Japanse economie heeft een groot handelsbalansoverschot en daarmee een omvangrijke instroom van deviezen, die voor een deel in het buitenland wordt belegd. Op de weg van internationaal beleggen ontmoet de Japanse belegger direct de Amerikaanse beleggingsmarkt. Maar liefst 40 tot 50 procent van het totaal in de wereld uitstaande overheidspapier en 35 procent van het totaal uitstaande aandelenkapitaal is op Amerikaanse beurzen te vinden. Alleen op deze financiële markten kunnen grote beleggers zich makkelijk bewegen. Japan heeft dan ook het grootste aandeel van haar beleggingen in de VS uitstaan.

Vliegthart geeft aan dat de Japanse belegger zich niet zo gauw uit de VS zal terugtrekken wanneer het de Amerikaanse economie minder goed gaat. Net als van der Meulen (in de vorige Rostra)

noemt hij de grote verwevenheid van Japan en de VS in de reële sfeer een belangrijke reden.

De Japanse belegger kan zijn afnemende vertrouwen in de VS wel op een andere manier aangeven. Hij uit zijn veranderde beleggingspreferenties vooral in de aanwending van nieuwe beleggingen. Niet het volume van het uitstaande kapitaal neemt af, maar de stroom van nieuw kapitaal. De val in de vraag naar dollars die daarmee gepaard gaat uit zich werkt direct in een zwakkere dollarkoers.

Het probleem voor de Japanners is het gebrek aan een redelijk alternatief. De Duitse kapitaalmarkt, toch in een land met een sterk groeiende economie, maakt volgens de Capital International Index nog geen 10 procent uit van de wereldkapitaalmarkt en is daarom minder interessant voor de grote Japanse belegger.

De Nederlandse belegger

Door de omvang van de Amerikaanse kapitaalmarkt kan ook een grote Nederlandse belegger niet om deze markt heen. Ook vanuit het principe van een spreidingsconcept voor risicobeperking moet er een deel van het kapitaal in Amerika worden belegd.

Een Nederlandse belegger als de Robeco-Groep kan wel het gewicht van de verschillende beleggingen variëren. Wanneer hij de vooruitzichten voor de Amerikaanse markt minder gunstig inschat brengen zij mutaties aan in de beleggingsportefeuille. Beleggingen kunnen worden onder- of overwogen met betrekking tot de grootte van de markt. Wanneer een fonds bijvoorbeeld 60% van haar vermogen in een portefeuille uitzet in Amerikaanse obligaties, terwijl deze slechts 40% van wereldobligatiemarkt uitmaakt, is deze belegging duidelijk overwogen.

Vooruitzichten voor de VS?

Vliegthart is positief over de ontwikkelingen in de Amerikaanse economie.

Vliegthart

„We hebben een periode gehad waarbij iedereen negatief was en zich concentreerde op het probleem van het twin-deficit, het tekort op de handelsbalans en begroting. Gerelateerd aan het Amerikaanse nationaal produkt vallen deze bedragen echter mee.

De kans groeit dat beide tekorten over enige tijd zullen verminderen. Als gevolg van de depreciatie van de dollar en de verbeterde concurrentiepositie zal de handelsbalans zich verder verbeteren. Daarnaast zijn er goede vooruitzichten voor een verlaging van de defensiebegroting en een lager begrotingstekort door de politieke ontspanning.”

Of hier veel van terecht zal komen is de vraag. In de eerste plaats blijken de handelsbalanscijfers elke keer weer ongunstiger dan van te voren was voorspeld. Verder is de Amerikaanse defensiebegroting voor de jaren negentig door extra uitgaven op enkele posten nog even hoog, ondanks bezuinigingen op Amerikaanse bases in Europa.

Overnamegolf

Als ander positief punt van de Amerikaanse economie noemt Vliegthart het grote aantal overnames dat de afgelopen jaren in de VS heeft plaatsgevonden.

krachten in de jaren tachtig als gevolg van de baby-boom tussen 1946 en 1964. Bovendien onstond er een grote groep jonge gezinnen welke grote schulden maakten. De komende jaren zal deze groep jonge mensen kleiner worden en vooral het aantal Amerikanen tussen de 40 en 60 toenemen. Deze oudere groep spaart meer en lost zijn schulden af. Deze ontwikkelingen dragen bij aan een oplossing van het probleem van de werkloosheid en het spaartekort.

Tenslotte was het grote arbeidsaanbod en de lage arbeidskosten-tevens de oorzaak van de investeringen in vooral arbeidsintensieve technologieën. Mogelijk zal het bedrijfsleven de komende jaren meer kapitaalintensieve investeringen plegen en zo de Amerikaanse concurrentiepositie verbeteren.”

De vraag rijst of deze aspecten niet erg moeilijk te kwantificeren zijn. Vliegthart bevestigt dit maar geeft aan dat het juist deze onderliggende krachten zijn waar zij op beleggen.

Verre Oosten

Bovenstaande wil niet zeggen dat de aandacht van de internationale belegger alleen op de VS is gericht. De Robeco-Groep richt zich daarom ook op Japan

gerende invloed van dezelfde overheid onvoldoende om de aandelenkoersen niet te doen duikelen.

Oost Europa

Zal een deel van het internationale beleggingskapitaal straks naar Oost-Europa stromen, ten koste van Amerika? Vliegthart benadrukt de onzekerheid van de politieke ontwikkelingen waardoor er zeker op korte termijn weinig geld naartoe zal stromen.

De plotselinge interesse van Japanse en Europese beleggers voor Oost Europa is misschien wel een aanwijzing dat zij een alternatief zoeken voor de Amerikaanse beleggingsmarkt. Is het vertrouwen van de beleggers wel echt? Of wachten ze tot zich een duidelijk alternatief aandient alvorens zij zich en masse terugtrekken uit de Amerikaanse beleggingsmarkt? Zo kan er een moment komen dat de Oost Europese economieën wel het vertrouwen krijgen van de beleggers. Dat zou op de lange termijn wel eens negatief kunnen uitvallen voor de Amerikaanse beleggingsmarkt. Zeker wanneer niet alleen Europa maar vooral Japan besluit zich minder op de Amerikaanse beleggingsmarkten te richten, zal dit sterk doorwerken in de rente, dollar-koers en de kapitaalmarkt. ■

„De Amerikaanse industriële sector gaat gesaneerd de jaren '90 tegemoet“

Deze overnamegolf zorgt voor sanering in het Amerikaanse bedrijfsleven. „Het is waar dat de balans van deze ontstane conglomeraten relatief veel vreemd vermogen ten opzichte van het eigen vermogen tonen waardoor hun solvabiliteitspositie verzwakt. Aan de andere kant worden de bedrijfstakken die verlies draaien gesloten of verkocht waardoor de balansverhouding van de overgebleven bedrijfsonderdelen kan verbeteren. Deze saneringen zijn nodig omdat zo het dode hout er een beetje wordt uitgekapt. De Amerikaanse industriële sector gaat nu gesaneerd de jaren negentig tegemoet.”

Vliegthart vergeet hierbij mogelijk dat in veel gevallen ook zeer goed renderende bedrijven het slachtoffer zijn geworden van overnamegevechten.

Demografische ontwikkeling

Vliegthart noemt verder een ontwikkeling in de VS die minder vaak wordt gehoord. De demografische ontwikkeling zorgt voor een positieve invloed op de economie. „Een van de grote problemen was het enorme aanbod van arbeids-

als groeiende beleggingsmarkt. De verschillende fondsen van Robeco zetten tussen de 20 en 35% van hun kapitaal uit in dit land.

In de vorige Rostra gaf Van der Meulen aan dat er niet zoveel in Japan wordt belegd vanwege de ondoorzichtigheid van de Japanse kapitaalmarkten.

Vliegthart reageert: „Wij beleggen daar al jaren en hebben intussen goede contacten opgebouwd. Wanneer je zelf expertise opbouwd en door goede Japanse brokers wordt bediend kan er zeer winstgevend belegd worden. Voor het behalen van dividend is de markt niet zo interessant, voor het behalen van koerswinsten des te meer. De Japanse economie heeft nog steeds een enorm groeipotentieel. Wel is de Japanse kapitaalmarkt een heel andere dan Wallstreet. De belangen tussen ondernemingen, beleggers en overheid zijn veel meer vervlecht.”

Ondanks de positieve geluiden van Vliegthart kan het ook op de Japanse kapitaalmarkten aardig spoken. Ondanks de verwevenheid tussen overheid en kapitaalmarkten bleek eind januari dat corri-

Academici die een hoofdrol ambiëren, vinden hun tegenspeler in PTT Nederland.

U nadert het einde van uw studie economie of econometrie. Talent en ambitie bezit u in ruime mate. En tijdens uw studie heeft u bovendien bewezen dat u die waardevolle eigenschappen kunt aanvullen met een flinke dosis energie en doorzettingsvermogen.

technologische ontwikkelingen. Staat open voor alle ideeën die tot verbetering kunnen leiden. En is daarom een onderneming, waarin uw kwaliteiten uitstekend tot hun recht kunnen komen.

Het script.

Hoe uw loopbaan zich gaat ontwikkelen, staat niet op voorhand vast. Uw eerste functie ligt uiteraard in het verlengde van uw studie. Daarna kunt u regelmatig van functie, werkmatschappij en afdeling wisselen. Zodat u ruimschoots de gelegenheid krijgt om over de grenzen van uw vakgebied heen te kijken en om onze organisatie goed te leren kennen. Gaandeweg vindt steeds nauw overleg plaats met de concernstaf Management Development.

Op deze manier werkt u toe naar een management-positie op hoog niveau. Of u dat doel bereikt, hangt uiteraard af van uw eigen kwaliteiten en inspanningen, die door PTT steeds passend gewaardeerd worden met uitstekende, individuele arbeidsvoorwaarden.

De auditie.

De selectieprocedure is afgestemd op het niveau van de mensen die we zoeken. Zo zult u zich onder andere moeten voorbereiden op een aantal pittige gespreksrondes.

Op een grondige psychologische test. En op een kennismaking met een panel van PTT-topmanagers. Dit panel neemt uiteindelijk ook de beslissing over uw aanstelling.

Als u door deze opsomming van vuurproeven echter niet uit het veld geslagen bent, maar juist geprikkeld, dan zien we uw brief met grote belangstelling tegemoet bij Koninklijke PTT Nederland NV, concernstaf Management Development, Postbus 15000, 9700 CD Groningen. Voor meer informatie kunt u deze afdeling bellen: 06-0142.

PTT. Waar mensen 't maken.

Omdat u hoge verwachtingen heeft van uw professionele carrière, zoekt u naar een groeifunctie in een inspirerende werkomgeving.

Naar een gerespecteerde werkgever, die zich niet opstelt als de strenge regisseur van uw carrière; eerder als een gepassioneerde tegenspeler.

Het toneel.

Als dat uw profielschets is, is Koninklijke PTT Nederland NV zeer geïnteresseerd in een kennismaking. PTT is de grootste particuliere werkgever en de grootste transporteur van informatie op Nederlandse bodem.

Is in internationaal verband een zeer gewaardeerde gesprekspartner. Streeft naar het hoogst haalbare in alle bestaande en nieuwe markten. Gaat confrontaties met collega-aanbieders daarom allesbehalve uit de weg. Zet maar al te vaak de toon in nieuwe,

Leerstoel viert nieuw onderkomen in voormalig politiebureau

Op 15 februari jongstleden werd met een feestelijke tintje het nieuwe onderkomen van de leerstoel „Werkgelegenheidsvraagstukken binnen het emancipatiebeleid” aan de buitenwereld gepresenteerd. Voor Drs. Henriëtte Maassen van den Brink vormde dit een goede aanleiding om eens iets te schrijven over de bezigheden van de leerstoel.

Drs. Henriëtte Maassen van den Brink

Het nieuwe onderkomen bevindt zich in het voormalig politiebureau en is te bereiken via een doorgang op de begane grond in de westelijke vleugel van het Burgemeester Tellegenhuis. Op dit moment is enig doorzettingsvermogen en een kompas geboden om het secretariaat en de kantoren van de leerstoel te bereiken. Een nieuwe bewegwijzering in het gebouw moet dit euvel in de toekomst gaan verhelpen.

Behalve deze verhuizing, noodzakelijk geworden door uitbreiding van de wetenschappelijke staf, hebben nog meer veranderingen binnen de leerstoel plaatsgevonden die de moeite van het vermelden waard zijn.

Geschiedenis

In 1982 is de leerstoel ingesteld door de Minister van Sociale Zaken, een unieke gebeurtenis in Nederland, omdat het tot dan toe de enige leerstoel is die zich bezig zal gaan houden met emancipatievraagstukken. Van augustus 1985 tot augustus 1988 is mevr. Prof. Dr. M. Triest als buitengewoon hoogleraar aan de leerstoel verbonden. Vanuit haar vakgebied, de sociologie, heeft de hoogleraar prioriteit gegeven aan thema's in onderwijs en onderzoek die betrekking hebben op flexibilisering van de arbeid, positieve actie als instrument in het arbeidsmarktbeleid en nieuwe technologieën en de positie van vrouwen.

Na haar vertrek volgt een periode waarin de lopende zaken ad interim worden behartigd door Prof. Dr. Joop Hartog, het dagelijks bestuur en leden van de interfacultaire werkgroep Vrouw en Werk, ondersteund door het secretariaat onder leiding van Mevr. Han de Vrijer. In september 1989 wordt de Zweedse econome Siv Gustafsson als hoogleraar benoemd, gevolgd door een benoeming tot universitair hoofddocent van de arbeids- en organisatiepsychologe Dr. Kea

Tijdens. Inmiddels is tweede en derde geldstroom onderzoek aangetrokken en de vacature vrouwenstudies ingevuld. De leerstoel bestaat momenteel uit een bijzondere groep wetenschappers die behalve dat zij hun specifieke deskundigheid meebrengen de mogelijkheid hebben de grenzen van het eigen wetenschapsgebied te verleggen. De leerstoelgroep bestaat uit twee micro-economes (Prof. Dr. Siv Gustafsson, Drs. Hettie Pott-Buter), een macro-econome (Dr. Marga Bruyn-Hundt), een arbeids- en organisatiepsychologe (dr. Kea Tijdens), een sociaal-psychologe (drs. Henriëtte Maassen van den Brink), een psychometriste (Drs. José Houweling), een sociaal-econome (Drs. Jolande Sap), een politologe (Drs. Thea van der Linden) en een secretariaat-managementfunctienaris (Han de Vrijer).

Onderzoek

Het accent binnen de leerstoel heeft zich door de komst van de nieuwe hoogleraar

en haar stafleden verschoven naar internationaal vergelijkend onderzoek (Zweden, Duitsland, Engeland, Verenigde Staten) op een groot aantal gebieden;

- de effecten van belastingen en sociale zekerheid op het arbeidsaanbod van vrouwen
- de relatie tussen arbeidsmarktparticipatie van vrouwen, leefvormen en kindertal
- arbeidsmarktparticipatie en kosten van kinderen
- huishoudelijke beslissingen en arbeidsaanbodmodellen
- kinderopvang en arbeidsaanbod
- beloningsverschillen en beroepsegregatie tussen mannen en vrouwen
- automatisering en vrouwenarbeid
- de bruikbaarheid van economische theorieën (neoklassiek, institutioneel, etc) als analysekader naar de positie van vrouwen
- beleid met betrekking tot alleenstaande moeders

Zie LEERSTOEL pagina 34

De leerstoel „Werkgelegenheidsvraagstukken binnen het emancipatiebeleid”

Fraude en belastingcontrole

Onlangs werd in het Maupoleum een seminar verzorgd over externe verslaggeving. De heer Kamerling, die hoofdaccountant bij de Rijksaccountantsdienst (RAD) in Amsterdam is, sprak hier over de wijze waarop bij de belastingdienst controles worden uitgevoerd. Het gaat daarbij vooral om controles van de omzetbelasting en de vennootschapsbelasting.

Herman Deetman

In principe dient elke onderneming eens in de vijf jaar te worden gecontroleerd. Controle kan plaatsvinden op verzoek van een inspecteur, die dan het dossier - "legger" in belastingjargon - toestuurt aan de RAD met de bedoeling om een deskundig oordeel over de aanvaardbaarheid van een aangifte te verkrijgen. De rijksaccountant zal zich op de te controleren onderneming zo goed mogelijk oriënteren middels de in de legger aanwezige informatie. Deze omvat niet alleen de aangiften met jaarstukken, maar ook resultaten van eerdere controles, correspondentie en zogenaamde renseignementen. Dit zijn gegevens over de desbetreffende onderneming die verkregen zijn van anderen. Bekend is in dit verband de verplichte renterenseignering door de banken. Ook kan door middel van "derdenonderzoeken" informatie worden verkregen. De rijksaccountant is namelijk gerechtigd om bij

Tot de zes beroepsbeoefenaren behoren onder andere advocaten en notarissen, maar niet belastingadviseurs en openbare accountants.

Rechten en plichten

Als de rijksaccountant zich een beeld heeft gevormd van de onderneming, maakt hij een afspraak met de directeur (-grootaandeelhouder). Veelal zal hij verzoeken of ook de registeraccountant van het bedrijf daarbij aanwezig wil zijn. In de onderneming is de directeur (-grootaandeelhouder) of een andere aangewezen persoon de enige gesprekspartner van de rijksaccountant, maar veelal zal hij met de directeur afspreken dat de hoofd-boekhouder zijn gesprekspartner zal zijn. Aan anderen mag hij dan in beginsel geen vragen stellen. Ook heeft hij geen "snuffelrecht", hij mag dus niet zonder toestemming van de ondernemer archiefkasten optrekken en gaan zoe-

geval dat een inspecteur, die het vermoeden had dat een belastingplichtige wel eens 50.000 gulden op een buitenlandse bankrekening zou kunnen hebben gezet, omdat de aangifte van het vermogen met dat bedrag was gedaald, achter het net moest vissen. De persoon in kwestie beweerde namelijk dat hij het geld onder de grond had gestopt, iets wat hij niet hoefde te bewijzen omdat geld niet onder "bescheiden" valt. Ook de rechter vond aannemelijk gemaakt dat het geld onder de grond zat.

Bij zijn controle zal de rijksaccountant zich zowel richten op de kostenkant als op de geboekte en vooral de niet geboekte omzet. Wat betreft de kosten liet de heer Kamerling zijn gehoor een serie vakkundig vervalste facturen zien. Aan niets valt te zien dat de facturen vals zijn, behalve dat opvalt dat de bedragen constant worden voldaan. Wat dit aangaat zal een factuur van een betrekkelijk gering bedrag de fiscus niet zo snel opvallen. De mens is echter hebzuchtig, en de verleiding is groot om voor steeds hogere bedragen facturen te vervalsen. De tijd werkt zodoende in het voordeel van de fiscus! Ten aanzien van de kosten geldt de zogenaamde vrije bewijsleer. Dit betekent dat de ondernemer kosten aannemelijk moet maken. Als hij echter zijn boekhouding op een ondeugdelijke wijze heeft gevoerd (onder meer valse facturen heeft geboekt) kan de boekhouding verworpen worden. De ondernemer moet de "correcties" van de rijksaccountant nu overtuigend aantonen. Dit is de zogenaamde omkering van de bewijslast. Een toenemend aantal arresten houdt zich dan ook bezig met de vraag of de boekhouding al dan niet als zijnde ondeugdelijk verworpen dient te worden.

Omzet

Ook de omzet heeft de speciale aandacht van rijksaccountant. Met name in de horeca worden kosten, en dan met name

Tijd werkt in voordeel van fiscus

leveranciers en afnemers navraag te doen naar de juistheid van de door de ondernemer opgegeven in- en verkopen. Dit recht is gebaseerd op artikel 49 van de Algemene Wet Rijksbelastingen (AWR). Dit artikel bepaalt dat desgevraagd aan de inspecteur gegevens en inlichtingen moeten worden verstrekt die van belang zijn voor de belastingheffing van derden. Hiertoe zijn particulieren niet verplicht, maar wel ondernemingen, beroepsbeoefenaren, verenigingen en stichtingen. Echter, de beoefenaren van zes in de AWR genoemde beroepsgroepen kunnen zich beroepen op een zogenaamd verschoningsrecht, en weigeren om gegevens over derden te verstrekken. Evenmin mag de rijksaccountant hun administratie inzien om informatie over derden te verzamelen.

ken, maar de stukken moeten hem worden verstrekt. Zou hij toch bepaalde stukken inzien en gebruiken die hem niet ter hand zijn gesteld, dan kan sprake zijn van onrechtmatig verkregen bewijs. De rijksaccountant kan bij het eerste gesprek als allerlei procedurele zaken aan de orde komen, de ondernemer vragen of hij er geen bezwaar tegen heeft als de rijksaccountant zelf de dossiers uit de archieven licht. Dat spaart tijd en moeite! De ondernemer is verplicht fiscaal relevante "boeken en andere bescheiden" te overleggen. Hij mag bijvoorbeeld de notulen van de Raad van Commissarissen inzien, ook als die over vertrouwelijke kwesties handelen. De rijksaccountant heeft namelijk een geheimhoudingsplicht. Bankbiljetten vallen echter niet onder bescheiden. Dit leidde tot het

loonkosten, van de omzet afgehaald. Ook zal de rijksaccountant, die beschikt over de gegevens van talloze andere bedrijven, een beoordeling maken van de bruto-winstmarge en prijzen van de onderzochte ondernemingen in vergelijking met wat in de branch gebruikelijk is. Bij kleinere ondernemingen speelt de vermogensvergelijking een belangrijke rol. Want op basis van het vermogen aan het begin van het jaar, de inkomsten en uitgaven en het vermogen aan het einde van het jaar, kan worden berekend hoeveel privé bestedingen er zijn geweest. Als dit negatief is, of onwaarschijnlijk laag, kan een deel van de omzet wel eens buiten de boeken om zijn geleid. Als het onderzoek is afgerond volgt er

een slotgesprek, waarbij de correctievoorstellen met de ondernemer worden besproken. Dit gesprek heeft een sterk onderhandelingsaspect, waarbij fiscale compromissen getroffen worden. Het komt ook steeds meer voor dat de inspecteur zelf bij het gesprek aanwezig is. Na het slotgesprek stelt de rijksaccountant zijn rapport op, bestemd voor de inspecteur. Het "openbare" gedeelte van dit rapport wordt ook aan de ondernemer verstrekt. Is echter sprake van fraude, dan kan er een sfeerovergang van controle naar het strafrecht plaatsvinden. Want naast controleur is elke belastingambtenaar ook (beperkt) opsporingsbevoegd, hij heeft als het ware twee petten op.

Reorganisatie

Op dit moment vindt bij de belastingdienst een reorganisatie plaats die ook gevolgen zal hebben voor het functioneren van de rijksaccountant. Er zullen teams van belastingambtenaren gaan functioneren, die zich ieder met een bepaalde branche en een bepaald aantal ondernemingen zal gaan bezighouden. Daarbij worden dan alle verschillende belastingen (omzetbelasting, vennootschapsbelasting etc.) geïntegreerd. In dergelijke teams zal voor de rijksaccountant een belangrijke rol zijn weggelegd. ■

De auteur is een vierde jaars economiestudent.

Dan liever de lucht in

Mark Bronstein

De faculteit is de negentiger jaren ingegaan als een heus bedrijf. De directrice waarmee we verrijkt zijn heeft de voorveel geheel laten ontdoen van culturele en andere linkse affiches en als zij deze frisse ondernemingszin vol weet te houden dan zal de neonreclame niet lang meer op zich laten wachten. Ook de gangen lijken tegenwoordig vaker gedweild te worden en je kan nog geen suikerklontpapiertje in de prullebak gooien of er rent een schoonmaakster op af om de plastic zak te verwisselen. Haast was ik nog vergeten dat onze kantine ook een gigantische face-lift heeft gekregen. Kon ons faculteitsgebouw vroeger het best omschreven worden als een door de zompige bodem omhooggespuwde parkeergarage, tegenwoordig is het een gezellig middelpunt van de Nieuwmarktbuurt.

De dynamische aanpak lijkt zich echter beslist niet tot de huishoudelijke dienst alleen te beperken. De meer inhoudelijke tak van ons bestuur heeft zowaar een strategie voor de negentiger jaren bedacht. Geheel in de nieuwe bedrijfsstijl wordt hierin gesproken over een 'markt voor studenten economie' en er zijn plannen gemaakt om de reputatie van de faculteit op die markt tot grote hoogten te stuwen. Ingrijpende maatregelen zijn nodig om ons marktaandeel te verdedigen. Enkele jonge honden maken van de gelegenheid gebruik om te pleiten voor invoering van filosofie als een verplicht vak, maar het merendeel stelt zich zeer constructief op om de faculteit een nieuw elan te geven.

Het nog verder doorvoeren van de vergelijking tussen gebouw en inhoud leidt tot een interessant en tot op heden om begrijpelijke redenen over het hoofd geziene oplossing. Het gebouw wordt binnen enkele jaren verlaten en ondanks de toewijding van de directrice hoogstwaarschijnlijk opgeblazen. Volledige opheffing van ook de inhoud van de faculteit is natuurlijk niet overwogen omdat de schrijvers van het strategie-rapport zelf afhankelijk zijn van het voortbestaan ervan. Dat is dan ook de reden waarom strategische rapporten niet op dit niveau geschreven dienen te worden, ze horen thuis op het niveau van de concernleiding of in

ons geval bij het Universiteitsbestuur. Maar ook dit bestuur zal nooit voor opheffing pleiten omdat zij aan het noodlijdend voort laten bestaan van de faculteit jaarlijks 10 miljoen verdient. Gelukkig is er ook het niveau van de column waarop een dergelijke euthanasie wel vrijmoedig geadviseerd kan worden.

Bij mijn advies tot opheffing hebben de volgende feiten een rol gespeeld:

- De markt voor afgestudeerde economen is bijkans verzaagd en ook de interesse voor de studie is over haar hoogtepunt heen.
- Verzadiging is de tijd om het aanbod te saneren.
- De geringe kwaliteit van onze faculteit.
- Er zijn in Amsterdam twee faculteiten economie op basis van totaal niet meer relevante geloofsopvattingen.
- Personeel dat het langer dan vijf jaar uithoudt om te werken in deze betonrot kan niet geschikt geacht worden.
- Bedrijfseconomen die wel geschikt waren hadden in die tijd allang weggekocht moeten zijn door het bedrijfsleven.
- Met alleen algemeen-economen haalt de faculteit de M. E. S. niet.
- Opheffing is een aardige laatste wraakactie op het Universiteitsbestuur dat in ernstige financiële nood zal raken.

Het economisch onderwijs in Nederland zal er op vooruit gaan omdat alleen het beste personeel bij andere faculteiten aangenomen zal worden. Studenten die bij ons zijn gekomen om de domme reden dat ze Amsterdam een leuke stad vinden kunnen gewoon naar de VU. Voor de betere studenten wordt de ondergrondse parkeergarage behouden van waaruit dagelijks bussen zullen vertrekken naar de Erasmus Universiteit. Dit plan is overigens ook veel goedkoper en eenvoudiger dan het voorstel van de strategie-commissie om van onze faculteit een exacte kopie van de Erasmus te maken. ■

Wordt lid van de

KONINKLIJKE VERENIGING VOOR DE STAATSHUISHOUDKUNDE

De eerste 200 studenten/assistenten in opleiding die zich aanmelden worden beloond met gratis toezending van het waardevolle lustrumboek van de Vereniging 'Lessen uit het verleden'.

De Koninklijke Vereniging voor de Staatshuishoudkunde heeft tot doel de economische kennis te bevorderen. Dat gebeurt door intensieve gedachtenwisselingen tussen de leden, het uitgeven van publikaties en door het bevorderen van internationale contacten in het vak. De Vereniging kent thans 2500 leden en is door haar omvang en de reikwijdte van haar activiteiten onmisbaar geworden voor elke geïnteresseerde in de economie. Voor studenten en assistenten in opleiding is het lidmaatschap buitengewoon aantrekkelijk, omdat voor hen de contributie slechts het onwaarschijnlijk lage bedrag van f 40,- per jaar bedraagt. (voor anderen f 60,-).

Preadviezen

Reeds bijna 130 jaar stellen de leden van de Vereniging, erkende deskundigen uit wetenschap en praktijk, jaarlijks preadviezen op die in boekvorm gratis aan de leden ter beschikking worden gesteld. Het thema voor 1990 is 'Het Nederlandse milieu in de Europese ruimte'.

De Economist

Het gerenommeerde tijdschrift De Economist is het lijfblad van de Vereniging. Leden krijgen een abonnement op dit blad dat in de boekhandel f 120,- kost, viermaal per jaar gratis toegezonden.

Publikaties tegen korting of om niet.

De Vereniging bemiddelt bij de verkrijging van bepaalde economische publikaties tegen korting of om niet.

Gratis kunnen via de Vereniging onder meer worden verkregen het jaarverslag van de Nederlandse Bank, de overheidspublikatie Hoofdpunten van het regeringsbeleid en de publikaties van een aantal Federal Reserve Banks in de Verenigde Staten. Met korting kunnen via de Vereniging onder andere worden aangeschaft het Statistisch Jaarboek van het CBS (winkelprijs f 29,95, ledenprijs f 21,-), alsmede de publikaties van de Stichting Maatschappij en Onderneming (winkelprijs f 65,-, ledenprijs f 50,-) en van het Nederlands Instituut voor het Bank- en Effectenbedrijf (korting nader vast te stellen).

Tinbergenmiddag

De Vereniging nodigt elk jaar een econoom van internationale allure uit voor een zogenoemde 'Tinbergenlezing'. De afgelopen jaren spraken voor de Vereniging prof. Lawrence Klein, prof. Edmond Malinvaud en prof. James Tobin. Op de 'Tinbergenmiddag' spraken de afgelopen jaren ook de minister-president drs F. R. M. Lubbers, drs H. H. F. Wijffels, voorzitter van de Raad van Bestuur van de Rabobank, en oud-minister van Financiën, dr H. O. C. R. Ruding.

Economendebat

In het voorjaar wordt een economendebat georganiseerd, waar onder strakke leiding (in 1989, dr J. Zeilstra) een actueel economisch thema wordt besproken door een panel van vooraanstaande politici (in 1989 dr B. de Vries en drs Th. Wöltgens) en professionele economen (in 1989 prof. dr S. K. Kuipers en prof. dr Th. Stevers).

Aanmelding

Aanmelden kan schriftelijk of telefonisch bij het Secretariaat van de Koninklijke Vereniging voor de Staatshuishoudkunde, p/a De Nederlandse Bank NV, Postbus 98, 1000 AB Amsterdam. Telefoon 020 - 524.2150.

Studenten dienen hun collegekaartnummer, jaar van eerste inschrijving en wetenschappelijke instelling te vermelden, voor anderen volstaan naam, adres en woonplaats met postcode.

Beleggen bingo of wetenschap?

Onder dit motto gaat op 19 maart in twaalf studentensteden de Nederlandse Studenten Beurscompetitie van start. Dit levensechte beurs simulatiespel biedt de deelnemers de ideale mogelijkheid om risicoloos wegwijs te worden in de beleggerswereld. Het bestuur van de Stichting Amsterdamse Beurscompetitie bestaat uit vier studenten Economie aan de UvA en is verantwoordelijk voor de organisatie van het spel in Amsterdam.

Alex Brouwer

Veel studenten zullen ooit met de gedachte gespeeld hebben te gaan speculeren met hun spaargeld. Naast de niet geringe kans alles te verliezen, geeft deze manier geen goede afspiegeling van de manier waarop men zou beleggen met een groot kapitaal. De mogelijkheid ontbreekt een goed gediversificeerde portefeuille samen te stellen.

Zonder risico's

De Stichting Amsterdamse Beurscompetitie heeft als doelstelling studenten zonder risico's ervaring op te laten doen met alle facetten van het beleggen. Daartoe organiseert zij een beurscompetitie. Deze geeft de deelnemers de kans fictief met 300.000 gulden te handelen in fondsen die genoteerd staan aan de Amsterdamse Effectenbeurs en Optiebeurs. Aandelen, opties, obligaties, warrants en futures; alles is mogelijk.

Gekocht en verkocht kan worden tegen slotkoersen welke in de dagbladen vermeld staan. Winnaar van de competitie is degene die op 10 mei het meeste geld heeft verdiend. Het saldo van de rekening is niet opeisbaar, wel is er een hoofdprijs van 15.000 gulden, door de Rabobank beschikbaar gesteld. De tweede prijs van 10.000 gulden is door Interpolis beschikbaar gesteld en als derde prijs wordt 5.000 gulden uitgelooft.

Symposium en boekwerk

Op 19 maart gaat het spel van start. Om de deelnemers vast wat inzicht te verschaffen in de theorie en praktijk van het beleggen, zal voor aanvang van het spel, op woensdagmiddag 14 maart, een symposium plaatsvinden. Op deze dag zullen prominente sprekers uit de financiële-, bank- en beleggingsfeer hun visie geven op actuele zaken die spelen in de beleggerswereld.

Prof. dr. Fase, onderdirecteur van De Nederlandse Bank en buitengewoon hoogleraar aan de UvA spreekt over de koersvorming in macro-economisch

perspectief. Praktische tips en adviezen zullen worden verstrekt door beleggingsspecialist bij uitstek, de heer Panjer, algemeen directeur van Prudential Bache. De handel in opties zal worden belicht door de heer Van Drooge, directeur commerciële zaken van de European Option Exchange. Tenslotte zal de heer De Marez Oyens, algemeen secretaris van de Amsterdamse Effectenbeurs, het reilen en zeilen op de Aandelenbeurs toelichten.

Om geheel beslagen het ijs te betreden ontvangt iedere deelnemer ook een boekwerk met daarin een overzichtelijke weergave van de mogelijke beleggingsstrategieën. Hierin staat onder andere het spelreglement.

Acht weken na aanvang van het spel zullen de vermogens van de deelnemers landelijk worden vergeleken. Voor de deelnemers met het grootste eindvermogen zijn zoals vermeld landelijk drie prijzen beschikbaar. Daarnaast stelt de Stichting Amsterdamse Beurscompetitie voor de beste Amsterdamse belegger een

(geheel verzorgde) achtdaagse reis naar Londen beschikbaar. Voor de tweede tot en met de tiende plaats zijn andere fantastische prijzen te verdelen.

Inschrijving

Omdat de niet commerciële stichting gesponsord wordt, kon het inschrijfgeld laag worden gehouden: 40 gulden. Deze 40 gulden zijn niet alleen voor deelname aan de competitie, ook het boekwerk en de toegang tot het symposium zijn bij de prijs inbegrepen. Wil je meedoen aan dit beursspel, stuur dan het onderstaande inschrijfformulier naar: Stichting Amsterdamse Beurscompetitie, Prinsengracht 840, 1017 JM, Amsterdam. Na storting van 40 gulden op bankrekening 39.38.47.608, onder vermelding van Beurscompetitie (giro Rabobank: 187744), worden het boekwerk en de uitnodiging voor het symposium naar u toegestuurd. ■

De auteur maakt deel uit van het bestuur van de Stichting Amsterdamse Beurscompetitie.

Inschrijfformulier:

Naam: ..... ■

Adres: ..... ■

Telefoon: ..... ■

Handtekening: ..... ■

Internationale harmonisatie van jaarverslaggeving

Op hetzelfde seminar over externe verslaggeving als waarvan elders in deze Rostra melding werd gemaakt was nog een tweede spreker: de heer Leeuwerik, directeur Accounting Research van Shell Internationale Petroleum Maatschappij BV (een dienstverlenende maatschappij van de Koninklijke/Shell Groep). Hij sprak over de praktische problemen die zich voordoen bij internationale harmonisatie van (financiële) jaarverslaggeving door ondernemingen.

Marc Visser

De jaarverslaggeving van de Koninklijke/Shell Groep richt zich primair op aandeelhouders, beursorganisaties, de financiële pers en financiële analisten. Een belangrijk uitgangspunt van het gepubliceerde jaarverslag is vergelijkbaarheid met cijfers opgesteld volgens de Amerikaanse verslaggevingsvoorschriften. Tegelijkertijd dient het jaarverslag in overeenstemming te zijn met zowel de Nederlandse als de Britse voorschriften, daar de ene moedermaatschappij (Koninklijke Nederlandsche Petroleum Maatschappij) haar zetel in Nederland en de andere (The Shell Transport and Trading Company) haar zetel in het Verenigd Koninkrijk heeft. Getracht wordt om in de accounting policies een synthese te bewerkstelligen tussen de verschillende voorschriften. Daar waar één van de drie landen verder gaat in de vereiste informatie wordt uitgegaan van de verdergaande eis. De Koninklijke/Shell Groep wordt hierdoor geconfronteerd met verschillen in wet- en regelgeving tussen drie toonaangevende landen op het gebied van externe verslaggeving. Naast publicatie van het jaarverslag moet bovendien worden voldaan aan de voorschriften van de verschillende beursorganisaties van beurzen waar het aandeel staat genoteerd. Aandelen Koninklijke en/of Shell Transport, de beide moedermaatschappijen van de groep, zijn genoteerd aan effectenbeurzen in acht Europese landen en in de Verenigde Staten. Hiermee is meteen de behoefte van een multinationale onderneming aan internationale harmonisatie van verslaggevingsvoorschriften duidelijk. Enkele voorbeelden illustreren de problemen die de geschetste situatie met zich mee kan brengen.

Geconsolideerde cijfers

In het jaarverslag zijn met name de geconsolideerde cijfers van belang. De geconsolideerde cijfers hebben betrekking op alle groepsmaatschappijen gezamenlijk. In de Verenigde Staten werden tot 1981 valutaresultaten op de omrekening van buitenlandse deelnemingen ten behoeve van consolidatie opgenomen in de verlies- en winstrekening. Nu is rechtstreekse verwerking in het eigen vermogen voorgeschreven. In Nederland is deze methode aanbevolen. In de afgelopen jaren had de Koninklijke/Shell Groep twee maal een aanzienlijk negatief valuta-omrekeningsresultaat dat is verwerkt in het vermogen. Als het valutaresultaat in de verlies- en winstrekening zou zijn opgenomen, dan had in die jaren het resultaat van de Groep flink onder druk gestaan.

Een gevolg van de internationale verschillen in verslaggeving is verder dat de waardering van de voorraden in de jaarrekening van de Koninklijke/Shell Groep is gebaseerd op een mix tussen FIFO (First In First Out) en LIFO (Last In First Out). De Amerikaanse werkmaatschappij waardeert haar voorraden op basis van LIFO, daar dit in de Verenigde Staten verplicht is voor ondernemingen die dit stelsel in de fiscale jaarrekening toepassen. De overige maatschappijen van de Groep rapporteren op basis van FIFO. Daar men ten behoeve van de geconsolideerde cijfers gebruik wil maken van de cijfers uit de jaarrekeningen van de afzonderlijke werkmaatschappijen, resulteert op groepsniveau de genoemde voorraadwaardering.

De Koninklijke/Shell Groep wordt geconfronteerd met verschillen in wet- en regelgeving tussen drie toonaangevende landen op het gebied van externe verslaggeving

Ten aanzien van interestlasten is de groepsinstructie dat interest die betrekking heeft op de constructie van grote projecten wordt geactiveerd. De Amerikaanse werkmaatschappij activeerde deze interest over een langere periode dan de rest van de Groep. Dit beleid werd aangepast. Het cumulatieve effect van een dergelijke stelselwijziging wordt in de Verenigde Staten opgenomen in de verlies- en winstrekening, in het Verenigd Koninkrijk in het vermogen, terwijl in Nederland de keuze vrij is. Uiteindelijk werd gekozen voor verwerking in het vermogen.

Internationale organisaties

Er zijn verschillende organisaties die zich bezighouden met internationale harmonisatie van verslaggeving. De belangrijkste hiervan zijn de Europese Gemeenschap (EG) en het International Accounting Standards Committee (IASC).

Het IASC is een internationale accountantsorganisatie die zich het harmoniseren van financiële verslaggeving over de hele wereld ten doel stelt door het uitvaardigen en het stimuleren van naleving van International Accounting Standards. Het nadeel van de Standards is dat

zij niet afdwingbaar zijn. Acceptatie en naleving van de Standards in nationale verslaggevingspraktijken wordt bevorderd door de leden-accountantsorganisaties. Teneinde de acceptatie van de Standards te vergroten heeft het IASC op belangrijke punten alternatieve wijzen van verslaggeving toegestaan. Op 1 januari 1989 publiceerde het IASC echter Exposure Draft (ontwerp standaard, ED) nummer 32, waarmee beoogd wordt een belangrijke stap te zetten in de richting van verdere harmonisatie. In ED 32 wordt voorgesteld de door de Standards geboden keuzemogelijkheden te elimineren en in beginsel slechts één methode toe te staan voor elk waarderings- en winstbepalingsvraagstuk. In een aantal gevallen wordt ook een alternatieve methode acceptabel geacht, echter op voorwaarde dat de onderneming dan tevens de cijfers op basis van de door ED 32 geprefereerde methode verstrekt. De heer Leeuwerik vindt één keuzemogelijkheid, zoals voorgesteld in ED 32, te ver gaan. Een onderneming moet de ruimte gelaten worden om rekening te houden met voor de onderneming specifieke omstandigheden, zodat aan de gebruiker van de jaarrekening een zo goed mogelijk inzicht kan worden verschaft. Ook de Raad voor de Jaarverslaggeving, die in haar (niet dwingende) Richtlijnen aanbevelingen doet ten aanzien van de verslaggeving door Nederlandse ondernemingen, stelt zich op dit standpunt: uniformiteit mag geen doel op zich zijn. De gedachte achter ED 32 is dat uniformiteit in de verslaggeving de bruikbaarheid van de jaarrekening voor gebruikers verhoogt, doordat cijfers van verschillende ondernemingen beter te vergelijken zijn. De heer Leeuwerik oppert de mogelijkheid om meerdere keuzemogelijkheden te handhaven, maar de toepassing afhankelijk te maken van de branche van de onderneming. Vergelijkbaarheid is met name relevant ten aanzien van ondernemingen die in dezelfde branche werkzaam zijn. Op deze wijze kan bovendien recht worden gedaan aan branche-specifieke omstandigheden. In het voorstel van ED 32 is een onderneming die een andere dan de geprefereerde methode toepast verplicht ook de cijfers op basis van de geprefereerde methode te verschaffen. Dergelijke tweesporen informatie kost ondernemingen veel geld. Anderzijds wordt het ED 32 project gesteund door de IOSCO (International Organisation of Securities Commissions), de overkoepelende organisatie van beursorganisaties. Acceptatie door beurzen over de wereld van verslaggeving gebaseerd op de International Accounting Standards betekent een kostenbesparing voor ondernemingen als de

Koninklijke/Shell Groep die op meerdere beurzen staan genoteerd. Het IOSCO ondersteunt een verdere detaillering van de Standards door het IASC. Hiermee is niet gezegd dat de toepassing van de Standards beperkt zou moeten blijven tot beursgenoteerde ondernemingen.

EG-Richtlijnen

De door de EG vastgestelde Richtlijnen voor de financiële verslaggeving door ondernemingen uit de lidstaten maken onderdeel uit van het programma voor harmonisatie van het vennootschapsrecht. Dit programma is een van de maatregelen die moeten leiden tot een gemeenschappelijke Europese markt. De Europese Richtlijnen binden de lidstaten in die zin dat de lidstaten verplicht zijn de nationale wetgeving aan de Richtlijnen aan te passen. De vierde Richtlijn inzake de enkelvoudige jaarrekening en de zevende Richtlijn inzake de geconsolideerde jaarrekening hebben als doel de grote verschillen in verslaggeving tussen de lidstaten te verminderen door het harmoniseren van de verslaggevingsvoorschriften. Een belangrijke oorzaak van deze verschillen is het feit dat in veel lidstaten (waaronder Duitsland en Frankrijk) de jaarrekening wordt gebruikt voor belastingheffing. Binnen de EG is alleen in Nederland, Ierland en het Verenigd Koninkrijk naast de fiscale ook een bedrijfseconomische jaarverslaggeving ontwikkeld.

de zevende Richtlijn en de International Accounting Standards weer een extra laag van voorschriften wordt gecreëerd. Bovendien is onduidelijk wat de juridische status van door het platform uitgevaardigde aanbevelingen zou zijn. In de EG kent men alleen Richtlijnen en Verordeningen die door de langdurige procedure van totstandkoming ongeschikt zijn om te fungeren als verslaggevingsvoorschriften, daar deze voortdurend geactualiseerd en aangevuld dienen te worden. De status van aanbeveling zou als nadeel hebben dat naleving van de voorschriften dan net als bij de International Accounting Standards niet afdwingbaar is.

Toekomst

De heer Leeuwerik verwacht wel dat op EG-niveau een nieuw orgaan gecreëerd zal worden, daar Brussel haar autoriteit op dit gebied niet zonder meer zal prijsgeven aan bijvoorbeeld het IASC. Hij is er voorstander van om ook in de EG de International Accounting Standards van het IASC als uitgangspunt te nemen bij verdere harmonisatiepogingen, ondanks zijn kritiek op ED 32 en de bezwaren die hij op bepaalde punten tegen de Standards heeft. Een voorwaarde is dat naast de accountantsprofessie ook andere groepen belanghebbenden worden betrokken in het opstellen van Standards door het IASC. Verder zal het IASC zich bij haar toekomstige harmonisatie-in-

Nieuw orgaan op EG-niveau verwacht

De Richtlijnen zijn tot stand gekomen na langdurige onderhandelingen tussen de lidstaten. Zij dragen duidelijk een compromis-karakter: lidstaten worden keuzemogelijkheden (opties) geboden om in de nationale wetgeving alternatieve wijzen van verslaggeving toe te staan of voor te schrijven. Dit betekent dat veel van de verschillen in nationale verslaggevingspraktijken, en daarmee ook de noodzaak tot harmonisatie, blijven bestaan. De vraag is op welke wijze een verdergaande harmonisatie kan worden bereikt. Een herziening van de Richtlijnen met eliminatie van keuzemogelijkheden is een langdurige kwestie daar de gehele wetgevingsprocedure van een Richtlijn doorlopen moet worden. Een alternatief is dat op Europees niveau een afzonderlijk orgaan in het leven geroepen wordt waarin de diverse belanghebbenden (accountants, werkgevers, werknemers, financiële analisten) zijn vertegenwoordigd en dat als platform voor de Gemeenschap gaat fungeren. Bezwaarlijk is echter dat er dan naast de vierde en

spanningen niet onvoorwaardelijk op de Amerikaanse praktijk moeten richten, welke ten opzichte van Europa een meer gedetailleerde regelgeving kent en minder keuzevrijheid aan ondernemingen laat. Er zal tot een soort compromis gekomen moeten worden willen de pogingen van het IASC niet stuiten op een gebrek aan acceptatie van de Standards door nationale wet- en regelgevers en door het internationale bedrijfsleven. Een eventueel nieuw te creëren EG-orgaan zal daarbij eerst het probleem moeten oplossen van de wijdverbreide oriëntatie in de Gemeenschap van de financiële verslaggeving op de fiscus. ■

De auteur is een vierde jaars economiestudent

De Politieke Economie van de Vrijheid

Vrijdag 15 december 1989 promoveerde Drs. J. W. de Beus tot doctor. Hieronder legt hij niet uit wat er in zijn proefschrift staat, maar wel waarom iedereen dit dikke boek moet lezen.

Jos de Beus

De redactie van Rostra heeft mij gevraagd om mijn proefschrift nog eens kort na te vertellen voor de studenten en de collega's. Eenzelfde verzoek bereikte mij, op de avond dat ik dit Rostra-stuk schrijf, van de zijde van het Economenblad. Beide redacties lijken niet te beseffen welk welvaartsverlies ze toebrengen aan opgewekte jonge doctoren. De historicus Fernand Braudel placht zulke doctoren toe te voegen: „Ne vous répétez pas!” (de politicoloog Hans Daalder zei me dat de wetenschappelijke herhaling sowieso al vanaf het dertigste levensjaar intreedt). De journalist Jan Blokker meent dat de ware schoolmeester niet bukt voor zijn pupillen maar deze omhoog laat komen. En de econoom Amartya Sen ervaart elke herlezing van zijn eigen werk als de opening van een oude wond. Ziedaar wat Rostra dus allemaal vordert: herhalen, knielen en zelfkastijding.

Mij niet gezien. Aan het slot van mijn boek *Markt, democratie en vrijheid* (MDV, uitgegeven door Tjeenk Willink te Zwolle) treft de lezer een Engelse samenvatting van MDV aan en minister Ritzen heeft nog niet verboden dat een geïnteresseerde lezer die samenvatting zelf vertaalt. Ikzelf vat dus niets meer samen, maar maak van de gelegenheid gebruik om drie goede redenen te geven waarom men mijn boek moet kopen (f 79,-) of, nog beter, moet lenen. Het collectieve-actieprobleem van de leners laat ik voor hun rekening.

Liberalisme

De eerste reden heeft te maken met de relatie *socialisme-liberalisme*. Er is een tijd geweest dat de politieke economie van het socialisme in de mode was. In de jaren dertig en veertig had je Oskar Lange, Abba Lerner, Jan Tinbergen en nog vele andere theoretici van de socialistische volkshuishouding die werden verslonden door de studenten. Dat waren de studenten uit de Samuelson-generatie

die in de preventie van een tweede kapitalistische depressie een belangrijke drijfveer zagen om economie te studeren. In de jaren zestig/zeventig had je lui als Maurice Dobb, Branco Horvat en Jaroslav Vanek die de studenten-radicalen oproepen om onderzoek te doen naar het arbeiderszelfbestuur en dat soort linkse dingen. Die intellectuele belangstelling voor het socialisme is nu tot een nulpunt gedaald. De laatste belangrijke theoretici van het democratisch socialisme waren Crosland (1956) en Galbraith (1958). En wie gelooft er bijvoorbeeld nog in feministisch socialisme? We zijn als het ware weer terug in de jaren negentig van de vorige eeuw, toen H. P. G. Quack aan onze faculteit les gaf over de stelsels van Proudhon, Marx e tutti quanti voor welgeteld drie studenten. De leemte is gevuld door de politieke economie van het liberalisme: Buchanan, Hayek, Friedman, Lucas, dat zijn de mannen die nu de liberale tijdgeest mee hebben'. Het grootste deel van onze instroom van studenten is thans bedrijfseconomisch gericht en heeft vrijzinnige sympathieën. Men is voor persoonlijke studievrijheid, ondernemingsvrijheid en aanverwante schone zaken. Men ziet wel in dat massale onvrijwillige werkloosheid, nieuwe armoede en milieuvervuiling (vrucht van vervuilingsvrijheid) verkeerd zijn, maar dat beseft tast het gevoel niet aan in een vrije samenleving te staan. Mijn boek kan gezien worden als een poging om een brug te slaan tussen de politieke economie van het neoliberalisme en de studenten van de jaren tachtig, die vaak geen vermoeden hebben van hetgeen allemaal nodig is voor het voeren van een consistente en geloofwaardige liberale politiek. Zullen of moeten we, om slechts één voorbeeld te noemen, in de rijke wereldgebieden nu wel of geen wettelijke beperkingen stellen aan de immigratie van mensen uit de arme delen, als we met Adam Smith geloven in natuurlijke vrijheid en in het

vermogen van mensen om hun eigen lot te verbeteren en „to barter, truck and exchange” waar dat maar profijtlijk is?

Theorie

De tweede reden heeft te maken met de *economische gedragstheorie en de welvaarts-theorie*. De gedragstheorie van economen is sterk op het punt van de rationaliteit, veronderstelt impliciet handelingsvrijheid en handelingscompetentie bij de subjecten en laat de invloed van allerlei normstellende gedragsregels buiten beschouwing. De welvaartstheorie is gericht op de allocatieve efficiëntie en de billijke verdeling van welstand, gaat ervan uit dat de voorkeuren van de subjecten voldoende autonoom gevormd zijn en beziet de economische, politieke en zedelijke vrijheden vooral instrumenteel, namelijk als middelen om Pareto-optimale evenwichtssituaties te bereiken. In de politieke economie van het liberalisme wordt volledig gebroken met deze conventies. Men bestudeert de vrijheid (afwezigheid van dwang, materiële vrijheid, zelfbestuur) als een apart kenmerk van subjecten in het politiek-economisch systeem, men bestudeert de relatie tussen (liberale) gedragsregels en rationaliteit, en men houdt zich bezig met de legitieme vrijheidsrechten en de collectieve vrijheidsoptima als afzonderlijke maatstaven voor de beoordeling van een economie. Dat is allemaal machtig interessant en ook verduiveld ingewikkeld². En dus moet niet alleen een AIO hiervan iets weten, maar ook de modale student in de eerste fase.

Post-communisme

De derde reden heeft te maken met de *transformatie van de verzorgingsstaat en de crisis van het communisme*. Het eerste brengt de politieke economen ertoe om de relaties tussen de democratisch-bureaucratische politiek, de rechtsstaat, de sociale politiek en de fundamentele vrijheden te bestuderen en ook alternatieve

stelsels te bedenken, zoals het basisinkomenskapitalisme en de deelgenoten-economie (profit sharing). Het tweede leidt tot een overgang naar het constitutiona-
 lisme, de liberale democratie en de sociale markteconomie, met een bepaalde menging van individuele of collectieve vrijheden en eigendomsrechten. Deze overgang is een liberaliseringsproces dat zich voor onze ogen op de beeldbuis voltrekt. Zowel deze overgang (van communisme naar de vrije samenleving) als de uitkomsten ervan (Oosters kapitalisme) eisen nu alle theoretische en empirische aandacht op van de economen die zich met economische ordening en economische politiek bezig houden. En voor die economen geldt dan dat zij in de Oostenrijkse liberaal Friedrich Hayek, de Amerikaanse constitutionalist James Buchanan en de Indiase welvaartstheoreticus Amartya Sen hun grote voorbeelden zien. Vooral Hayek is nu van Oegstgeest tot de Oeral erg populair. Een groot deel van mijn boek gaat over de denkbeelden van dit triumviraat.

Marketing

Professor Tettero kan uitmaken of het bovenstaande voldoet aan de spelregels voor academische marketing. Het produkt dat ik bied bevat in elk geval een analyse van het vrijheidsbegrip, een in-

leiding tot de neo-institutionele economie rondom het ordebegrip, een dogmen-historisch betoog over de interactie tussen liberale democratieën en vrije markten, een methodologisch hoofdstuk over de eisen die we aan een economische vrijheidstheorie moeten stellen en een brede vergelijking tussen drie zwakke, doch stimulerende en verbeterbare benaderingen: de evolutietheorie van Hayek, de verdragstheorie van Buchanan en de doelrechtentheorie van Sen. Wat is vrijheid? En hoe bepalen we de waarde daarvan? Op zulke vragen heb ik wel een antwoord. Maar dat verklap ik niet, want ik had de lezer beloofd dit niet te zullen doen. Volgens de liberalen mag ik dat doen en mag u van mij in redelijkheid geen compensatie eisen. En helaas mag ik u ook niet dwingen om MDV te kopen en te lezen. Rest dus de mededeling dat het de lezer vrij staat even bij mij langs te komen of een kijkje te nemen bij de colleges Welvaartstheorie en Economische Politiek, keuzevak of specialisatievak. ■

1. Zie Jos de Beus, *Is de tijdgeest liberaal?*, *Intermediair*, 51, 1989.

2. J. Pen, *Hayek's grootse visie - iets te extreem*, *Het Parool*, 26 januari 1990 zegt dat mijn boek ingewikkeld is. Dat vind ikzelf ook wel. Maar er zijn al zo veel versimpelaars in de theoretische economie, dat een bescheiden tegenwicht geen kwaad kan.

Ingezonden

Amsterdam, 15-1-1990

Geachte redactie,
 Reeds enige tijd lees ik uw blad en ik moet zeggen, het gaat er steeds beter uitzien. Bovendien vind ik de themanummers van groot gehalte. Hulde dus. Echter, ik zie mij ook in toenemende mate voor raadsels gesteld. Wie of wat is bijvoorbeeld het figuur op de voorkant van uw laatste nummer (de arbeidsmarkt-special, red.) en waarom staat het daar? Ik zie een man (of vrouw) met een soort kaasstolp op het hoofd. Wellicht is het zo'n zeemansregenhoed, maar wat moeten we daar verder mee? Ik kon bij vluchtige lezing geen stuk over zeilers of vissers vinden. Wellicht kunt u hierover opheldering verschaffen.

Een mysterie wat mij al langer dwars zit is de herkomst van het zogenaamde 'redactioneel'. Uit wiens koker komt dit? Is dit werk van de gehele redactie of is het op persoonlijke titel geschreven? Om eerlijk te zijn vind ik de kwaliteit zeer wisselend. Macro-getinte stukken met een kwinkslag over buitenpaleizen en baarmoeders spreken mij minder aan. De relevantie van de emancipatieraad voor een economisch blad is mij ook niet duidelijk. Kritiek die het dichter bij huis zoekt - zoals de bedrijfseconomen en de tafelmanieren - lijkt mij meer op zijn plaats. Maar goed, dat laatste is misschien een kwestie van smaak.

In de hoop dat u mijn nieuwsgierigheid kunt bevredigen teken ik met vriendelijke groet,

Joachim van Mierlo

Dank voor uw complimenten. Probeer u zelf eens een week met een kaasstolp op uw hoofd te leven. Dan mag u ook een keer het redactioneel schrijven.

Jos de Beus

Hoe hard moet een manager zijn voor een wasverzachter?

In de Marketing/Sales bij Unilever.

Een wasverzachter. Door Unilever-werkmaatschappijen wereldwijd op de markt gebracht onder merknamen als Huggie, Snuggle, Robijn of Cajoline. Een produkt dat door miljoenen gezinnen over de gehele wereld wordt gekocht. En dus een business-operatie van betekenis. Maar vooral ook een marketing-operatie van niveau.

Marketing op hoog niveau

Voortdurend moeten marketeers zich de vraag stellen hoe de concurrentie voor te blijven. Haarfijn de specifieke voorkeuren van de consument achterhalen. De juiste positionering kiezen en de beste reclame ontwikkelen. Het prijsbeleid bepalen. En omzetdoelstellingen vaststellen.

De marketeer als beslisser

Voor de operaties en oplossingen waar het hier om gaat, zijn de marketeers in de verschillende landen zelf verantwoordelijk. Zoals trouwens overal in de sterk gedecentraliseerde Unilever-organisatie, waar het merendeel van de beslissingen op werkmataaschappijniveau door de managers zelf wordt genomen. Managers die, elk op hun eigen gebied, als generalisten voor hun taak berekend zijn. Die dus stevig in hun schoenen moeten staan.

Vele produkten wereldwijd

Een wasverzachter is natuurlijk maar één voorbeeld uit de talloze topprodukten die de 500

werkmaatschappijen van Unilever in zo'n 75 landen op de markt brengen. Met voedingsmiddelen zoals diepvriesprodukten, margarine, ijs, thee en soepen. Met wasmiddelen, toiletartikelen en speciale chemische produkten. Stuk voor stuk beroemde merken, vaak de marktleiders. Elk met marketing-operaties van hoog niveau.

Unilever biedt u een managementcarrière

In een managementcarrière bij Unilever gaat het om meer dan een baan. Dat proeft u al uit de informatie die u als student opdoet over Unilever. U merkt het ook in de directe contacten met academici die hun loopbaan bij Unilever al zijn gestart. En u zult het zeker weten als u zelf één van die academici bent die in enkele jaren worden geconfronteerd met wisselende functies in verschillende werkmataaschappijen en in meerdere landen. U groeit door training on-the-job en door interne opleidingen. En u werkt samen met andere managers van hoog niveau uit disciplines als financiën & economie en techniek. Managers die dezelfde zware selectieprocedure hebben doorlopen als uzelf.

Wat is uw meerwaarde voor Unilever?

Unilever verwacht beslist meer van u dan een voltooide studie. Unilever stelt hoge eisen aan uw persoonlijkheid. Aan uw analytische scherpte en dynamiek. Aan uw ondernemingszin. Aan uw leidinggevende en communicatieve kwaliteiten. Eigenschappen die moeten zijn af te lezen uit de

activiteiten die u naast uw (natuurlijk met goede resultaten afgesloten) universitaire studie hebt ontplooid.

Wanneer komt u in aanmerking?

Voor een startpositie in marketing/sales bij Unilever komen kandidaten in aanmerking die niet ouder zijn dan 28 jaar, met een voltooide universitaire studie in economie of bedrijfskunde. Ook academici uit andere richtingen komen in aanmerking, mits duidelijk gemotiveerd voor dit uitdagende vak en met het speciale profiel dat wij eerder hebben geschetst. Het zal u niet verbazen dat wij een strenge selectieprocedure hanteren. Tenslotte gaat het om onze toekomstige (top)-managers.

Open sollicitatie

Unilever zoekt continu naar aankomende managers van hoog niveau. Beantwoordt u aan ons profiel? Stuur dan een brief met uw curriculum vitae aan de heer drs. F.C.J. Kempen, Algemene Personeelszaken Nederland, sectie Management Development, Nederlandse Unilever Bedrijven B.V., Museumpark 1, 3015 CB Rotterdam. Na een eerste beoordeling op papier berichten wij u dan snel of wij u uitnodigen voor onze selectieprocedure. U kunt ook vooraf telefonisch onze brochure "Perspectieven voor Academici bij Unilever" aanvragen: 010 - 464 42 32.

Unilever

Een wereld van mogelijkheden

Desinvesteren voorkomt dubbelstellingen

Waarom Y toch gelijk is aan $C+I$

In de vorige Rostra vroeg Pauline van der Ven zich af waarom Y gelijk was aan $C+I$. Ik zal dat hieronder uiteenzetten.

Teun Bakels

Allereerst wil ik opmerken dat $Y=C+I$ een evenwichtsvoorwaarde is. We zullen er van uitgaan dat de economie steeds in evenwicht is, dat wil zeggen dat het nationale produkt (Y) gelijk is aan de bestedingen ($C+I$, naar ik zal aantonen). Eerst wat definities:

Y_{nx} = het netto nationaal produkt in periode x dat op haar beurt weer gelijk is aan de toegevoegde waarde. Intermediaire leveringen in een periode behoren niet tot het nationaal produkt. Wij willen immers alleen het brood dat in een bepaalde periode geproduceerd is meten, en niet ook het graan en het meel dat daarin verwerkt is.

C_x = consumptie in periode x .

I_{nx} = de netto investeringen in periode x . Netto investeringen zijn in dit model gelijk aan de toename van de productiecapaciteit. Als er dus in een periode productiecapaciteit verloren gaat (gebruikt wordt en niet vervangen) zijn de netto investeringen negatief.

I_{vx} = de vervangingsinvesteringen in periode x

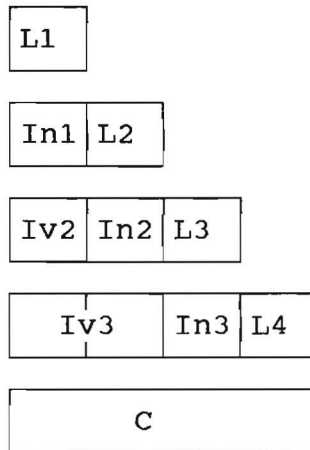
Y_{bx} = bruto nationaal produkt = $Y_{nx} + I_{vx}$.

S_x = de besparingen in periode x .

Verder veronderstellen we een gesloten economie zonder overheid.

Het model is als volgt. De toegevoegde waarde kan in eerste instantie geconsumeerd of gespaard worden. De besparingen zijn vervolgens beschikbaar voor netto-investeringen en in het evenwicht zijn besparingen gelijk aan netto-investeringen. Vervangingsinvesteringen worden gefinancierd door de afschrijvingen. Het schema dat Van der Ven gaf (en dat hier voor de overzichtelijkheid met enige kleine wijzigingen is overgenomen) past als volgt in dit model.

Schema 1

L = persoonlijk inkomen = toegevoegde waarde.

I = Investeringen

C = consumptie.

Dit schema is op twee manieren te interpreteren. Ten eerste kun je het zien als één periode. De 'investeringen' in het schema zijn in dit geval in feite geen investeringen, maar intermediaire leveringen en behoren dus niet tot Y . De investeringen aan het eind van deze periode zijn nul en het is daarom niet gek dat $Y_n (= L_1 \text{ t/m } L_4)$ gelijk is aan de consumptie.

Ten tweede kan het vier periodes betreffen. De uitgangssituatie in de eerste periode is overigens zeer vreemd. Er wordt van uitgegaan dat er in de vorige periode niet geïnvesteerd is, de productiecapaciteit bij de aanvang van periode 1 is nihil. Wat ook vreemd is, is dat aan het eind van periode 1, 2 en 3 niets geconsumeerd wordt. De totale productie wordt geïn-

vesteerd. Aan het eind van periode 4 wordt daarentegen niet geïnvesteerd, maar ineens alles geconsumeerd. Deze vooronderstellingen mogen natuurlijk gemaakt worden om het model op de proef te stellen. Zij kunnen echter niet voorkomen dat Y_n gelijk blijft aan $C+I_n$. Voor periode 1 geldt immers $Y_{n1} = L_1 = I_{n1}$.

Voor periode 2 geldt

$$Y_{n2} = L_2 = I_{n2}$$

$$I_{v2} = L_1$$

Voor periode 3 geldt

$$Y_{n3} = L_3 = I_{n3}$$

$$I_{v3} = L_1 + L_2$$

C is in deze periodes nul.

Voor periode 4 geldt

$$Y_{n4} = L_4 = C + I_{n4}$$

$$C = L_1 + L_2 + L_3 + L_4$$

$$I_{n4} = -(L_1 + L_2 + L_3)$$

Deze laatste vergelijking vraagt enige uitleg. We hadden de netto-investeringen gedefinieerd als de toename van de productiecapaciteit. In periode 4 neemt die echter af, namelijk met $L_1 + L_2 + L_3$. De netto-investeringen zijn dus ook negatief. Er wordt gedesinvesteed.

Een normaal economisch proces kan als volgt geschetst worden. (Er wordt voortgebouwd op de 1-periode variant van voorgaande schema). In schema 2 en in schema 3 is iedere periode gesplitst in aanbodzijde van de economie (productie) en vraagzijde (bestedingen). Het eerste rechthoek beslaat telkens de aanbodzijde, het tweede rechthoek de vraagzijde. Aan de aanbodzijde slaan de I -tjes op gebruikte productiecapaciteit ter grootte van de overeenkomende investering.

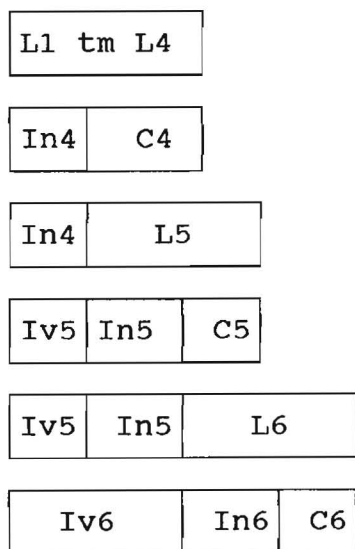
Er wordt nu van uitgegaan dat in periode 4, 5 en 6 een gedeelte gespaard en geïnvesteerd wordt. In periode 5 geldt

$$Y_n = L_5 = C_5 + I_{n5}$$

$$S_5 = I_{n5}$$

Schema 2

$$Iv5 = In4$$

In periode 6 geldt

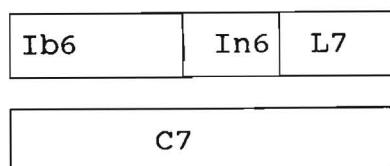
$$Y_n = L6 = C6 + In6$$

$$S6 = In6$$

$$Iv6 = In4 + In5$$

Laten we nu eens kijken wat er gebeurt als bijvoorbeeld in periode 7 de totale bruto-productie wordt geconsumeerd.

Schema 3

Er geldt

$$Y_n = L7 = C7 + In7$$

$$In7 = S7 = - (Iv6 + In6)$$

Deze laatste vergelijking laat weer zien dat de netto-investeringen negatief zijn. De productiecapaciteit wordt niet vervangen. Nu zijn echter ook de besparingen negatief. Dit is logisch. De investeringen waren gedaan met geleend geld (de besparingen) en de leningen moeten nu worden afbetaald. In deze periode wordt dus gedesinvesteerd en ontspaard, met een bedrag dat gelijk is aan de som van de voorgaande besparingen (en dus ook de som van de netto-investeringen). De vraag waarom $Y=C+I$, zou ik dan ook samenvattend willen beantwoorden met 'het is nou eenmaal zo'. ■

De auteur dankt Raoul Leering voor zijn opmerkingen op een eerdere versie.

ONDERZOEKS-COMMISSIE

Vervolg van pagina 17

ook voorstellen dat er meer aandacht moet komen voor interdisciplinair onderzoek. Daar kan je iets aan doen. Daar kan je met beleid op inspringen. Naar mijn mening moet er binnen een wetenschapscommissie juist over dit soort zaken gesproken worden. Dat gebeurt niet."

Uitdaging

De VCW is een belangrijke commissie. Haar mening over VF-projecten en onderzoeksbeleid is vaak van doorslaggevend invloed in de faculteitsraad. Toch lijkt het beleid van de VCW beperkt en ondoorzichtig te zijn. Frank daagt de VCW in zijn brief uit tot een openbaar onderzoek naar de kwaliteit van zijn eigen VF-programma. Criteria zouden in zo'n geval boven tafel moeten komen. Frank: „I am confident that my publications, or even the reduced list I submitted to you, as well as their numerous citations in many journals, their lengthy discussions in numerous books (including the numerous published during the period under review), and the above mentioned and other attestations to the value of my work, constitute a positive professional peer-evaluation, which weighs at least as much in any balance as the negative one this faculty chooses to accept and make. Indeed, the vast difference between others' evaluation and yours calls into question, not so much my work, as your evaluation and the faculty itself, which accepts and reflects itself in it.

Indeed, I hereby challenge the faculty to a public test of their evaluation of my work against these other evaluations (indeed also of the professional weight of as much of their own published work as they wish to or can put in the balance against mine) and let the heaviest/best win! I will be ashamed of both outcomes- for the faculty!"

Met grote interesse zien wij de komende ontwikkelingen tegemoet. ■

LEERSTOEL

Vervolg van pagina 23

Het Voorwaardelijke Financieringsprogramma van de leerstoel behelst het multidisciplinaire onderzoeksproject „Vrouwen en Economische zelfstandigheid". Dit onderzoeksproject zal in 1991, 1992, 1993 resulteren in drie proefschriften (Pott-Buter, Maassen van den Brink, Sap).

Onderzoek vindt plaats met zowel gelden van de Universiteit van Amsterdam, het Stimuleringsfonds, Commissie van advies Fonds voor Maatschappijgericht Onderzoek als met gelden van derden zoals; Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, Stichting organisatie voor Strategisch Arbeidsmarktonderzoek, Nederlandse Gezinsraad, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, etc..

Andere activiteiten

De leden van de leerstoel zijn naast hun dagelijkse werkzaamheden actief in diverse commissies en instanties zowel binnen als buiten de universiteit. De Emancipatieraad, Sociale Verzekeringsraad, Onderzoeks Zwaartepunt Vrouwenstudies, Het Belle van Zuylen Instituut, en het Nederlands Genootschap voor Vrouwenstudies.

Ook het onderwijs zal in een nieuw jasje gestoken worden. In het derde trimester 1989-1990 zal door Prof. Dr. Gustafsson, Dr. Kea Tijdens en Drs. Marga Bruyn-Hundt het doctoraal keuzevak Vrouwen en economische zelfstandigheid gegeven worden, waarbij in 10 colleges 10 onderwerpen aan de orde zullen komen die onder andere betrekking hebben op werkgelegenheidsvraagstukken, tijdsbestedingspatronen, beroepensegregatie, investeringen in human capital, economische theorieën over huwelijk en vruchtbaarheid.

Geïnteresseerde studenten kunnen informatie verkrijgen op het secretariaat in het voormalig politiebureau. Een voorbespreking van de colleges vindt plaats op 20 maart van 15.00 - 16.00 uur in kamer PO 301 van het politiebureau. Kortom, een nieuwe groep, een nieuw geluid, optimistisch gestemd, waar samenwerking en inzet kunnen leiden tot wetenschappelijke bijdragen van internationale allure.

In ieder geval zal men na deze kennismaking geen kompas meer nodig hebben. ■

Drs. Henriëtte Maassen van den Brink maakt deel uit van de genoemde leerstoel

Nog even dit!

Anne-Ismaël Leemhuis

Januari was een rustige maand voor de faculteitsraads leden; geen vergadering. Deze keer dus geen beknopte verslagen van vergaderingen maar ten eerste een short story over verdeling van geld door de universiteit. En ten tweede een vraag: Iets voor jou?

Drie miljoen.

De Universiteitsraad (UR) en het College van Bestuur (CvB), besturen de Universiteit van Amsterdam. Dat houdt onder andere in dat zij de gelden (middelen) die ze van de minister krijgen verdelen over de faculteiten. Om deze verdeling eerlijk te laten zijn bestaat er een verdeel-model. Dit verdeel-model kan onderhand nauwelijks nog een serieus model genoemd worden. Hoe het werkt en wat de invloed is van verschillende parameters is voor (bijna) niemand meer te volgen. Sceptici zeggen dat het geen input-output model meer is maar een output-input model. En hier zit het probleem. De FEE vindt dat ze veel te weinig geld krijgt van de universiteit. De oorzaak is duidelijk; de laatste jaren zijn er heel veel economie studenten bijgekomen en pas na vele jaren krijgt de faculteit daarvoor het geld. Zo werkt het verdeel model van de universiteit. Tot grote ergernis van de faculteit blijkt nu ieder jaar dat het steeds langer duurt voordat het geld doorberekend wordt. De faculteit komt dus meer en meer klem te zitten. Voor onderzoek en onderwijs is steeds minder geld. De vakgroep bedrijfseconomie vond de situatie zo uit de hand lopen dat ze, gesteund door de faculteit, naar de inspecteur voor het hoger onderwijs ging. Dat gebeurde alweer enkele jaren geleden. De inspecteur had zowel bij het college van bestuur als bij de faculteit informatie opgevraagd. Ambtelijke molens draaien vaak traag maar in dit geval kwam er wel iets uit. De conclusie was kort maar helder: de economische faculteit krijgt op jaar basis 3 miljoen te weinig! Het is duidelijk dat met deze keiharde conclusie de faculteit gelijk heeft gekregen met haar klacht over het verdeel model.

Verzilveren

Hoe nu het gelijk van de faculteit om te zetten in klinkende munt c.q. arbeidsplaatsen? De Universiteitsraad (UR, democratisch gekozen) heeft het budget-recht, ofwel zij verdeelt het universitaire geld over de faculteiten. Het college van bestuur voert het beleid uit. Het gecompliceerde is nu, dat het College van Bestuur altijd met de faculteiten spreekt en onderhandelt, maar de UR dus over het (meeste) geld beschikt. Welnu, de docenten en studenten zullen de universiteitsraadsleden moeten overtuigen dat op zeer kort termijn a) het verdeel model veranderd moet worden en b) dat de FEE dit jaar al meer middelen voor personeel krijgt. Studenten (AGE en NOBAS) en docenten zullen zelf moeten gaan lobbyën.

Iets voor jou?

De faculteit is veel meer dan je er meestal van ziet. Achter de al dan niet boeiende colleges in ons saaie gebouw gaat een gecompliceerde organisatie schuil. In die gecompliceerde organisatie, die we hier niet verder zullen bespreken, worden veel beslissingen genomen over onderwijs, onderzoek en dergelijke. Vooral op het gebied van onderwijs zijn de AGE en de NOBAS voor studenten actief. Moeilijke materie? Eigenlijk niet. De „politieke kant” van de zaak begint gewoon met een vraag aan jezelf: „Ben je als student tevreden over het onderwijs op de faculteit?” Hierbij kan je twee aspecten onderscheiden: de inhoud van de vakken en de onderwijsvorm (hoorcolleges, werkcolleges enz.). Een probleem dat je direct tegen kan komen is het gebrek aan vergelijkingsmateriaal. Toch, zeker als je er wat langer over nadenkt en van gedachten wisselt met medestudenten en docenten, ontwikkel je vanzelf een compleet beeld.

Op bijvoorbeeld het gebied van onderwijs zijn veel zaken van belang. Denk maar aan de omvang van „werkgroepen”, het al dan niet invoeren van computeronderwijs, internationalisering, gang van zaken rond stage plaatsen, enz. enz. Beleidsbepaling op deze aspecten door studenten doen AGE en NOBAS. Dus als je de faculteit „van de andere kant wilt zien” en je eens wil verdiepen in (onder andere) de genoemde zaken neem contact op met de AGE (kamer 2163) of NOBAS (kamer 2161). Of let op de vergader aankondigingen in Folia van de twee organisaties. Iedereen is welkom. Overigens geldt voor beide organisaties dat je echt niet (direct) overal een standpunt over moet hebben. Bovendien zijn er ook „makkelijke klussen” te doen, zoals het inelkaar zetten van Nobas-Nieuwsbrief en AGE-ITEM. ■

Ambitie geeft carrières vaart.

Wie ver wil komen in het bedrijfsleven, heeft voortdurend uitdagingen nodig. Nieuwe, afwisselende ervaringen zijn een bron van inzicht en kennis en leiden tot vooruitgang. Jonge, ambitieuze economen die snel vooruit willen komen, krijgen bij KPMG Klynveld Kraayenhof & Co., accountants daarom alle kansen.

Klynveld maakt deel uit van KPMG met 60.000 medewerkers in 114 landen. Een toonaangevende organisatie op het gebied van accountancy, EDP audit, organisatie- en belastingadvies.

Werken bij Klynveld betekent ervaring opdoen bij tal van bedrijven. Aan de moderne accountant worden daarbij steeds hogere eisen gesteld. Hij loopt voorop bij belangrijke ontwikkelingen en levert op steeds meer gebieden zwaarwegende adviezen: financieel beheer, risico-analyses, expansieplannen, internationale projecten en samenwerkingsverbanden.

Jonge economen worden bij Klynveld voortdurend op de proef gesteld. Door ons gecombineerde programma van studie en training-on-the-job kunnen zij zich snel onderscheiden en worden zij voorbereid op het innemen van steeds verantwoordelijker posities.

Ben jij op zoek naar een uitdagende omgeving waarin je snel carrière kunt maken? Bel of schrijf dan naar Louis Chr. Dell, Hoofd Werving & Selectie, Strawinskylaan 1257, 1077 XX Amsterdam, telefoonnummer 020-5461600.

KPMG Klynveld Kraayenhof & Co.
Accountants

Jonge economen leren bij ons wat ondernemen is.